

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

VARHAISKASVATUS VANHEMMUUDEN TUKENA

Vuorovaikutusta tukevia tehtäviä päiväkodista
vanhemmille

TEKIJÄT:

Lotta Hulkkonen
Anu Koponen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma	
Työn tekijät Lotta Hulkkonen ja Anu Koponen	
Työn nimi Varhaiskasvatus vanhemmuuden tukena: Vuorovaikutusta tukevia tehtäviä päiväkodista vanhemmille	
Päiväys 6.4.2021	Sivumäärä/Liitteet 38/10
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Norlandia Louna	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyössä kehitettiin vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta tukevia tehtäviä. Vuorovaikutussuhdetta tukevien tehtävien tavoitteena oli toimia ennaltaehkäisevän tuen muotona päiväkotityössä, sekä vahvistaa vanhempien ja työntekijöiden välistä kasvatuskumppanuutta. Tavoitteena oli osallistuminen matalalla kynnyksellä. Toimeksiantajana toimi luontopäiväkoti Norlandia Louna, jossa on viisi lapsiryhmää ja lasten ikäjakauma on 0–6-vuotta. Kohderyhmänä oli koko päiväkodin asiakaskunta.</p> <p>Kehittämistyö sisälsi kuusi erilaista vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta tukevaa tehtävää. Tehtävien sisällöt suunniteltiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Tarkoitus oli lisätä vanhemman ja lapsen välistä yhteistä aikaa ja tuoda lisää erityisesti positiivisia tunteita vuorovaikutussuhteeseen. Sisällöllisissä valinnoissa otettiin lisäksi huomioon päiväkodin luontokasvatuksen mukainen luontoteema. Tehtävät jaettiin lasten vanhemmille päiväkodin sisäisen viestintäkanavan kautta kerran kuukaudessa puolen vuoden ajan.</p> <p>Kehittämistyön lopussa vanhemmilta kerättiin palautetta kyselylomakkeen avulla. Kyselyyn vastanneet vanhemmat kokivat tehtävät mukaviksi ja sopiviksi heidän perheilleen. Vanhemmat kokivat tehtävien vaikuttaneen positiivisesti vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutussuhteeseen. Haasteena he kokivat yhteisen ajan löytymisen ja tehtävien suorittamisen taaperoikäisen lapsen kanssa. Suurin osa vanhemmista toivoi saavansa myös jatkossa vastaavia tehtäviä.</p> <p>Kehittämistyö osoitti, että päiväkodista vanhemmille jaettavilla vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta tukevilla tehtävillä on positiivinen vaikutus vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutussuhteeseen sekä vanhempien ja työntekijöiden väliseen kasvatuskumppanuuteen. Tehtävien suunnittelussa tulee huomioida soveltuvuus ikäryhmälle ja varata perheille riittävästi aikaa tehtävien suorittamiseen.</p>	
Avainsanat kiintymyssuhde, luontokasvatus, vanhemmuuden tukeminen, vanhemmuustaidot, varhainen tuki, varhaiskasvatus	

Field of Study Social Services, Health and Sports	
Degree Programme Degree Programme in Social Services	
Authors Lotta Hulkkonen and Anu Koponen	
Title of Thesis Parenting Support in Early Childhood Education: Interaction Tasks for Parents from Day-Care Centre	
Date 6.4.2021	Pages/Appendices 38/10
Client Organisation /Partners Norlandia Louna	
<p>Abstract</p> <p>Tasks to support interaction between a parent and a child were developed in this thesis. The aim of the interaction tasks was to serve as preventive support in day-care centre and strengthen the educational partnership between parents and educators. Another aim was that families could participate as easily as possible. The client organization was Norlandia Louna, which is a nature day-care centre with five groups of children aged 0–6 years old. The target group was all children in the day-care centre and their parents.</p> <p>This development work included six different tasks for a parent and a child to support the interaction between them. The content of tasks was outlined by aims of Basics of the Early Childhood Education Plan (2018). The aim was to increase the interaction between a parent and a child as well as to increase positive emotions in their interrelationship. The nature theme of the day-care centre was taken into account in the content selection. The tasks were handed out to parents once in a month over a six-month period through the internal communication channel of the day-care centre.</p> <p>At the end of the development work feedback was collected from parents by a questionnaire. The parents who replied to the questionnaire thought that tasks were pleasant and suitable for their families. The parents found that the tasks had a positive impact on the interaction with their children. The parents found it challenging to find time together with their children to perform the tasks. The parents thought some of the tasks were difficult with a toddler. Majority of the parents hoped to get similar tasks in the future.</p> <p>The results of the development work was that interaction tasks, handed out to parents from the day-care centre, impacted positively on the interrelationship of a parent and a child. Moreover, the tasks affected positively the educational partnership between parents and educators. While planning interaction tasks, the suitability of the tasks to the focus group should be considered and enough time offered to the families to participate in the tasks.</p>	
<p>Keywords attachment, early childhood education and care, early support, nature education, parenting skills, parenting support</p>	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	LUONTOKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA	8
2.1	Luontokasvatus Norlandia Lounassa	8
2.2	Luontokasvatuksen vaikutus lapsen kehitykseen	9
3	VANHEMMAN JA LAPSEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS.....	11
3.1	Vanhemman ja lapsen välisen kiintymyssuhteen muodostuminen ja merkitys	11
3.2	Varhaisen vuorovaikutuksen vaikutus myöhempään elämään.....	12
3.3	Vanhemmuustaidot ja niiden vahvistaminen	13
3.4	Positiivinen pedagogiikka varhaisen vuorovaikutuksen tukena.....	14
4	ENNALTAEHKÄISEVÄ TUKE VARHAISKASVATUKSESSA.....	15
4.1	Varhainen puuttuminen	15
4.2	Varhaiskasvatus vanhempien kasvatuskumppanina ja vuorovaikutuksen tukijana	16
5	KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	18
6	KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS.....	19
6.1	Vuorovaikutustehtävien suunnittelu	19
6.2	Vuorovaikutustehtävien sisältöjen kuvaus	20
6.2.1	Luontoaiheinen taulu	21
6.2.2	Supersankariseikkailu	22
6.2.3	Leivonta perheen kesken	23
6.2.4	Vanhempien kirje lapselle	24
6.2.5	Lapsi-vanhempi haastattelu	24
6.2.6	Koko perheen yhteinen pelihetki	25
7	VUOROVAIKUTUSTEHTÄVIEN TOTEUTUKSEN ARVIOINTI.....	26
7.1	Vuorovaikutustehtävien toteutuksen havainnointi	27
7.2	Vanhempien palaute vuorovaikutustehtävistä	27
8	POHDINTA.....	31
8.1	Kehittämistyön prosessin ja vuorovaikutustehtävien toteutuksen arviointi	31
8.2	Työn luotettavuus ja eettisyys	32
8.3	Ammatillinen kasvu	33

8.4 Hyödynnettävyys ja kehittämisideat	33
LÄHTEET	35
LIITE 1: KIRJEET VANHEMMILLE	39
LIITE 2: KYSELYLOMAKE.....	46

1 JOHDANTO

Lapsen kiintymyssuhde omaan vanhempansa, sekä vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus vaikuttavat lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Turvallisen kiintymyssuhteen kehittymiseen lapsi tarvitsee aikuisen kiireetöntä läsnäoloa ja kuuntelemista. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 6.) Lapsi viettää ensimmäisinä elinvuosinaan paljon aikaa vanhempiensa kanssa, joten vanhemman ja lapsen vuorovaikutussuhteella on merkittävä vaikutus lapsen myöhempään elämään. Vanhemman vuorovaikutustaidot vaikuttavat esimerkiksi lapsen aivojen kehitykseen ja lapsen myöhempiin sosiaalisiin taitoihin. (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen 2020, 19.)

Varhaiskasvatukseen tullessaan lapsi tuo mukanaan aiemman elämäkokemuksensa ja osana sitä lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteen. Lapsen tunteminen on laadukkaan pedagogisen kasvatustyön edellytys. Kasvatuskumppanuus vanhemman ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä tuo lapsen elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 19, 34.) Tuon kasvatuskumppanuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutussuhdetta (Kaskela & Kekkonen 2006, 23). Vanhempien vanhemmuustaitoja tukemalla on saatu hyviä tuloksia muun muassa lasten käytöshäiriöiden ehkäisyssä. Vanhemmuustaitojen tukemisen tavoitteena on ohjata vanhempaa muokkaamaan omia vuorovaikutustapojaan myönteisemmiksi. (Karjalainen, Santalahti & Sihvo 2016.)

Opinnäytetyön tavoitteena on vahvistaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta ja toimia näin varhaisen tuen muotona lapsiperheissä. Kyseessä on työmenetelmä päiväkotityöhön tukemaan päiväkodin asemaa varhaisen tuen tarjoajana. Tarkoitus on tarjota perheiden kotiin menetelmiä, jotka parantavat vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta, sekä lisäävät myönteisiä tunteita heidän vuorovaikutussuhteeseensa. Oheistavoitteena on parantaa kasvatuskumppanuutta vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä.

Kehittämistyönä tuotettiin vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta tukevia tehtäviä, joita kutsutaan jatkossa vuorovaikutustehtäviksi. Vuorovaikutustehtävät jaettiin vanhemmille päiväkodin kautta. Vuorovaikutustehtävät suunniteltiin tukemaan vanhemman ja lapsen välisen positiivisen vuorovaikutussuhteen kehittymistä. Suunnittelussa huomioitiin mahdollisuus osallistua matalalla kynnyksellä.

Toimeksiantaja opinnäytetyössä on Norlandia Päiväkodit -konsernin yksikkö Norlandia Louna. Norlandia on kansainvälinen toimija, jonka toimialaa ovat päiväkodit, hoivapalvelut ja potilashotellit. Norlandian päiväkoteja on Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Hollannissa, Puolassa ja Saksassa. Norlandia Louna päiväkotit sijaitsee Kuopion Saaristokaupungissa. Päiväkotit profiloituu luontopäiväkodiksi, joten myös opinnäytetyön vuorovaikutustehtävien sisällöissä on huomioitu luontoteema. Päiväkodissa on kaksi alle kolmevuotiaiden lasten ryhmää ja kolme yli kolmevuotiaiden lasten ryhmää, joista yksi on metsä- ja luontopedagogiikkapainotteinen esikouluryhmä. Vuorovaikutustehtävät kohdennettiin kaikille päiväkodin lapsiryhmille.

Varhaiskasvatus on osa ehkäisevää lastensuojelua: tuen tarjoaminen peruspalveluissa vähentää lastensuojelun tarvetta (Paavola, Honkavaara, Muuronen, Mäkinen, Tolonen & Varsa 2010, 3). Kiire, vanhempien omat menot, sekä vanhemmuustaitojen puute vaikuttavat vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Varhaiskasvatuksen henkilöstöltä puuttuu konkreettisia varhaisen tuen työmenetelmiä vastaamaan tähän tarpeeseen. Kehittämistyön tarkoitus oli kehittää tällainen varhaisen tuen työmenetelmä, jota on helppo hyödyntää kaikissa päiväkodeissa.

Tässä opinnäytetyön raportissa avataan teoriaa kehittämistyön taustalla, sekä kuvataan kehittämistyön toteutusta pedagogiikkaan ja teoriataustaan pohjaten. Arviointiluvussa esitellään tekijöiden havaintoja ja vanhempien palautetta vuorovaikutustehtävistä. Pohdinnassa arvioidaan kehittämistyön onnistumista ja hyödyntämismahdollisuuksia päiväkotityössä.

2 LUONTOKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

Luontokasvatus on osa ympäristökasvatusta. Suomalaisen varhaiskasvatuksen nykysuuntaus pohjautuu fröbeliläiseen pedagogiikkaan (mm. Turja 2016, 43), jossa ympäristökasvatus on merkittävä osa kaikkea toimintaa (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 55). Ympäristökasvatuksen tavoitteena on ollut 1970-luvulta saakka ympäristövastuullisten kansalaisten kasvattaminen (Raittila 2016, 211). Tuoreimmassa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 33) mainitaan varhaiskasvatuksen tavoitteeksi antaa lapsille valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja jäsentää ympäristöään sekä ohjata lapsia tutkimaan ja toimimaan luonnossa.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta, opettaa lasta kestävään elämäntapaan ja toimimaan vastuullisesti luonnossa sekä ympäristössään. Ympäristö kattaa sekä lähiluonnon että rakennetun ympäristön toiminta-alueena. Ympäristökasvatus koostuu ympäristöstä oppimisesta, ympäristössä oppimisesta sekä toiminnasta ympäristön puolesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 46–47.) Luontokasvatuksen kohdalla tämä tarkoittaa oppimista, joka tapahtuu luonnossa kuten metsässä sekä sisältää luonnonilmiöihin, metsän eläimiin ja kasveihin tutustumista. Näiden lisäksi luontokasvatukseen kuuluu vastuullisen retkeilyn periaatteet sekä esimerkiksi jätteiden lajittelua ja veden säästämistä sisätiloissa.

2.1 Luontokasvatus Norlandia Lounassa

Kehittämistyö tehtiin Norlandia Louna -päiväkodille, joka profiloitui luontopäiväkodiksi. Päiväkodin luontokasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen positiivisen luontosuhteen kehittymistä ja kasvattaa lasta kohti kestävä elämäntapaa ja luonnon arvostamista. Luonto ympäristönä tukee mielikuvituksellista leikkiä, lapsen motoriikan ja havainnointitaitojen kehittymistä monipuolisesti sekä tarjoaa hyvät puitteet lapsen osallisuuden mahdollistamiseen. Luontokasvatuksen tavoite on, että lapsi oppii viihtymään ulkona säällä kuin säällä, eikä lapsen luontaista liikkumista ja uteliaisuutta ympäristöä kohtaan rajoiteta turhaan. Lapsen oppimisen iloa ja minäkuvaa hyvänä oppijana tuetaan. (Norlandia Louna julkaisuaika tuntematon.)

Norlandia päiväkotien luontokasvatus pohjautuu Metsämörri-toimintaan, joka on Suomen Latu ry:n ylläpitämä. Metsämörri-toiminnan sisällöt kuvastavat hyvin Norlandia Lounan luontokasvatuksen tavoitteita, joten niitä on kuvattu osana raporttia. Metsämörriin juuret ovat 1950-luvun Ruotsissa, jossa nousi huoli lasten luontosuhteen heikentymisestä kaupungistumisen myötä. Metsämörri on vihreäpukuinen hahmo, joka innostaa lapsia seikkailemaan luonnossa. Metsämörrikoulun päätavoitteet olivat jo alkuvaiheessa leikki, luonnon tutkiminen ja luonnosta huolehtiminen. Suomeen toiminta tuli vuonna 1979. Myöhemmin 1992 Suomen Latu ry solmi sopimuksen, joka mahdollisti toiminnan kehittämisen suomenkielisenä. Nykyään Suomessa Metsämörrikoulua järjestää Suomen Latu ry:n kouluttamat ohjaajat vapaa-ajalla, kouluissa ja päiväkodeissa. (Nikkinen 2001, 11–14.)

Metsämörri-hahmon tarkoitus on tukea lasten luontosuhteen kehittymistä luomalla metsästä mielikuvituksellinen ja jännittävä paikka seikkailulle. Metsäseikkailun myötä lapset oppivat samalla kunnioittamaan luontoa ja heidän luontokäsitteensä syventyy. Sadun ja satuhahmon kautta tulevat ohjeet

metsän tutkimiseen motivoivat lapsia paremmin kuin suoraan auktoriteettiasemassa olevalta aikuiselta tulevat ohjeet. Metsämörrikoulun tavoitteina ovat luonnossa viihtyminen ja sen suojeleminen, luonnontuntemuksen ja ympärivuotisen ulkoiluinnostuksen omaksuminen, luonnossa leikkiminen sekä elämän kokeminen luonnossa. (Nikkinen 2001, 16–17, 27.)

2.2 Luontokasvatuksen vaikutus lapsen kehitykseen

Lasten ympäristö- ja luontokasvatuksessa tavoitteena on suunnata lasten luonnollista oppimisen iloa ja uteliaisuutta niin, että heidän ympäristösuhteelleen syntyy monipuolinen perusta. Alle kouluikäisen oppiminen ympäristöissä tapahtuu leikin, liikkumisen ja ympäristön tutkimisen kautta. (Raittila 2016, 215.) Ympäristökasvatuksen lähtökohdaksi tulee olla lapsen kokonaisvaltainen kehittyminen fyysisesti, emotionaalisesti sekä kognitiivisesti. Toisen ihmisen ja ympäristön, myös rakennetun, huomioonottaminen ovat tärkeitä arvoja ympäristökasvatuksessa. Ympäristökasvatus ei ole irrallinen osa elämää, vaan tulisi ilmetä jokapäiväisessä toiminnassa. Ihmisen vuorovaikutus luonnon, ympäristön, yksilön ja yhteisön välillä on merkityksellistä ympäristösuhteen muodostumisessa. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 28–31, 66.)

Lapsen ollessa luonnossa, hän kokee monenlaisia ärsykeitä, joita kaupunkiympäristössä ei ole tarjolla. Luonnossa lapsi liikkuu huomaamattaan ja liikkuaessa fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset taidot harjaantuvat. Metsä- ja luontopedagogiikka painotteisissa esikouluissa on huomattu, että lasten liikuntamäärät lisääntyvät luonnossa liikkuaessa verrattuna päiväkodin pihassa ulkoiluun. Omatoimisuuden on nähty kasvavan ja lasten vastuullisuuden luontoa kohtaan kehittyneen. Luonnossa liikkuminen tekee hyvää kaikille lapsille iästä tai kehitystasosta riippumatta: esimerkiksi vilkkaita lapsia luonto rauhoittaa, kun taas arkoja lapsia luonto rohkaisee. Lasten akateemiset ja sosiaaliset taidot ovat tutkimusten mukaan kehittyneet nopeammin ulkona oppimisen myötä. Ulkona oppiminen on vaikuttanut positiivisesti myös motorisiin taitoihin, keskittymiskykyyn ja muistiin. (Green Care Finland Ry julkaisuaika tuntematon.)

Monipuolinen liikkuminen ja tutkiminen luonnossa tukevat lapsen positiivisen minäkuvan muodostumista ja kannustavat lasta havainnoimaan ja tutkimaan ympäristöään. Tämä luo hyvät lähtökohdat lapsen kehitykselle ja oppimiselle. Luonto ympäristönä kannustaa lasta käyttämään mielikuvitustaan ja kehittämään erilaisia leikkejä. Luonnon havainnoinnin kautta tarkkaavaisuus ja läsnäolon taidot paranevat. Lisäksi luonnossa viihtyminen lisää luonnon arvostusta ja luo näin pohjan kestäväälle kehitykselle. Luonnolla on myös mielialaa kohottava vaikutus. Lasten fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen kehityksen kannalta, ja sillä on yhteys myöhempiin terveysvaikutuksiin (Soini & Sääkslahti 2017, 129–130).

Varhaiskasvatuksen keskeisen pedagogisen toiminnan tavoitteet ja sisällöt on jaettu oppimisen osa-alueisiin. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia kaikilta oppimisen osa-alueilta. Eheytyksessä pedagogisessa toiminnassa oppimisen osa-alueet limittyvät toisiinsa laajemmiksi kokonaisuuksiksi ja tukevat lapsen laaja-alaista osaamista. Oppimisen osa-alueet on jaoteltu viiteen kokonaisuuteen, joita ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin

ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40.) Luontokasvatus tukee oppimista näillä kaikilla osa-alueilla.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 23–24) on määritelty opetuksen lähtökohdaksi oppimiskäsitys, jossa lapsi nähdään aktiivisena toimijana ja oppijana. Opetuksessa hyödynnetään lapsen luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Pedagogisen toiminnan tulee vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista, joka mahdollistaa lapsen aktiivisena kansalaisena toimimisen yhteiskunnassamme nyt ja tulevaisuudessa. Vuorovaikutus muiden ihmisten ja ympäristön kanssa kehittävät lapsen ajattelun ja oppimisen taitoja. Toiminta on lapsen näkökulmasta mielekkäämpää, kun hänellä on mahdollisuus osallistua sen suunnitteluun, vaikuttaa toimintaan ja toimia omien mielenkiinnonkohteiden pohjalta (Leskisenoja 2019, 150).

3 VANHEMMAN JA LAPSEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS

Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus on ollut paljon esillä. Työelämän ja arjen odotusten muuttuminen on tehnyt monen vanhemman arjesta kiireistä, jolloin aikaa vuorovaikutukselle lapsen kanssa ei välttämättä jää. Kotona iltaisin saatetaan tehdä töitä tai leikkihetkissä lapsen kanssa keskittyminen on toisessa kädessä olevassa puhelimessa, jolloin vuorovaikutus kärsii. On puhuttu paljon, että jopa pienten lasten puheenkehitys viivästyy, koska vanhemmat eivät älypuhelimien vuoksi enää juttele lapsille (mm. Pajulo 2018). Toisaalta on kritisoitu median välittämää kuvaa erityisesti äitien liiasta älypuhelimien käytöstä ja sen oletetuista negatiivisista vaikutuksista vanhemmuuteen (Kaarakainen & Lehto 2018).

Useiden tutkijoiden mielestä vanhempien älylaitteiden käytön negatiiviselle vaikutukselle lasten kielenkehitykseen ei ole riittävän vahvaa tutkimustietoa, eivätkä erot ole tieteellisesti merkittäviä. Sen sijaan lasten oma älylaitteiden käyttö hidastaa lasten puheenkehitystä. (Borajy, Albkhari, Turkistani, Altuwairiqi, Aboalshamat, Altaib & Almezman 2019, 96–97.) Molemmissa tapauksissa vanhemman ja lapsen yhteinen tekeminen ilman älylaitteita, vahvistaa lapsen vuorovaikutustaitoja ja luo positiivista vuorovaikutussuhdetta vanhemman ja lapsen välille. Myös Korhonen (2006, 51–52, 62–63) nostaa esiin nykyvanhempien heikkoja kasvatustapoja koskevan keskustelun ja toteaa sen olevan aiheellinen mielenterveystilastojen valossa. Korhonen muistuttaa kuitenkin, että kasvatuskulttuuri on riippuvainen sukupolvikokemuksesta ja kyseessä voi olla myös aiempaa herkempi ongelmien havaitseminen. Ympäröivä yhteiskunta vaikuttaa kasvatuksen taustalla, joten lasten ja nuorten ongelmista ei voida syyttää yksinomaan vanhempien kasvatustapoja. Pahimmillaan yksinkertaistetut ennakoasetelmat voivat olla avoimen vuorovaikutuksen ja yhteistyön este pyrittäessä yhteistyöhön vanhempien kanssa.

Viime vuosien aikana työnteon ja perheen yhteisen ajan käyttö on koettu vaikeaksi. Vaikka yhä useammalla vanhemmalla on mahdollisuus tehdä työtä joustavin työajoin niin kotona, kuin työpaikalla, ei perheelle tahdo löytyä yhteistä aikaa. Joustavuuden myötä työtä tehdään enemmän kotona, jolloin työnteke voi venyä myös iltoihin ja viikonlopuille. Vanhemman voi olla vaikeaa irtautua työstään ja olla läsnä omalle perheelle. Vanhemmat tuntevat huonoa omatuntoa, koska eivät ole aidosti läsnä perheen kanssa. Samalla he kokevat perhe-elämän aiheuttavan enemmän stressiä kuin työ. (Jousteniemi & Mustonen 2013, 43–44.)

Opinnäytetyössä käytetään vanhempi käsitettä kuvaamaan lapsen ensisijaista huoltajaa, sillä siinä käytetään myös termejä vanhemmuus, vanhemmuustaidot ja vanhemmuuden tukeminen. Termistön yhtenäisyyttä tukee näin paremmin vanhempikäsite.

3.1 Vanhemman ja lapsen välisen kiintymyssuhteen muodostuminen ja merkitys

Lapsella on synnynnäinen tarve kiinnittyä hoitajaansa, sillä se on ehto säilyä hengissä. Lapsi kiinnittyy lähimpään saatavilla olevaan aikuiseen riippumatta, onko tämä lämmin ja rakastava. (Sinkkonen 2003, 93.) Vanhemman ja lapsen välinen varhainen vuorovaikutus muodostaa lapsen ja aikuisen välille kiintymyssuhteen. Kiintymyssuhde muodostuu varhaislapsuudessa ja voi olla turvallinen tai tur-

vaton. Kiintymyssuhde ja vuorovaikutus vanhemman ja lapsen välillä vaikuttavat lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Lapsen voimanlähteenä on vuorovaikutus vanhempien ja muiden lähimmäisten ihmisten kanssa. Lisäksi lapsi tarvitsee aikuisen kiireetöntä läsnäoloa sekä aikuista, joka pysähtyy kuuntelemaan lasta. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 6.) Vanhempien sensitiivisyys omaa lasta kohtaan vaikuttaa vahvasti kiintymyssuhteen muodostumiseen (Kivijärvi 2003, 253).

Turvallinen kiintymyssuhde ja myönteinen vuorovaikutus ovat vanhemman auktoriteetin perusta (Korhonen & Holopainen 2015, 20). Yhteinen mukava tekeminen ja positiivinen palaute luovat vanhemman ja lapsen välille positiivissävytteisen vuorovaikutussuhteen, joka vahvistaa vanhemman auktoriteettia ja auttaa vanhempia heidän kasvatustyössään. Yhteyden rakentaminen lapseen auttaa turvallisen kiintymyssuhteen luomisessa ja vähentää konfliktitilanteita (Trogen 2020, 45). Lapsen huomionhakuisuus onkin oikeastaan yhteydenhaluisuutta. Yhteyden ylläpitämistä tukee hymyily, silmiin katsominen, puhuminen lapsen kanssa, koskettaminen, läsnäolo, leikki ja lukeminen eli lapsen kanssa yhdessä vietetty aika ja yhteinen tekeminen. (Mt., 49–58.)

Sosiaalinen vuorovaikutus on yksi tärkeimmistä edellytyksistä kiintymyssuhteen kehittymisen sekä lapsen kehityksen kannalta. Arjen erilaisissa tilanteissa vanhemman ja lapsen välille muodostuu vuorovaikutusta, kun molemmat osapuolet antavat toisilleen tietoa ja tunteita yhteisissä hetkissä. Tavallisimmin vuorovaikutusta syntyy esimerkiksi ruokailuhetkissä, perushoitotilanteissa, seurustelussa ja leikissä. (Koivula & Laakso 2017, 110.)

3.2 Varhaisen vuorovaikutuksen vaikutus myöhempään elämään

Vuorovaikutustaitojen kehittyminen alkaa hyvin varhaisessa vaiheessa lapsen syntymän aikaan. Puhutaan biologisperäisestä tarpeesta, joka on tärkeä osa vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Sillä tarkoitetaan lapsen olevan kiinnostunut ympäristöstään ja ympärillä tapahtuvista asioista. Lapsen saadessa kokea paljon erilaisia vuorovaikutustilanteita, hän pääsee harjoittelemaan itsensä ilmaisua ja näkemään, kuinka ympärillä olevat ihmiset käyttäytyvät lapsen toiminnan seurauksena. Vuorovaikutustaitojen kehittyminen jatkuu läpi koko elämän. (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen 2020, 17.) Lapsi viettää elämänsä alussa paljon aikaa omien vanhempiensa kanssa, joten vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus vaikuttaa paljon lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymiseen jo varhaisessa vaiheessa. Lapsen aivojen kehityksen kannalta on merkittävä vaikutus, kuinka vanhemmat reagoivat ja vastaavat lapsen tarpeisiin vuorovaikutuksellisin keinoin. (Mt., 19.)

Ihmisaivoille sosiaalisuus on luonnollinen olotila ja ihmislajin menestyksen perusta. Sosiaalisten suhteiden puute lisää masennuksen riskiä ja voi johtaa jopa ennenaikaiseen kuolemaan. (Nummenmaa 2019, 154–157.) Lapsi tarvitsee häntä hoitaviin aikuisiin pysyviä ja lämpimiä suhteita. Varhaiset vuorovaikutussuhteet luovat perustan myöhemmille vuorovaikutussuhteille ja muokkaavat myös lapsen aivojen rakenteita. Varhainen vuorovaikutus tarkoittaa kaikkea lapsen ja vanhempien yhteistä tekemistä, kokemista ja olemista. Positiivinen vuorovaikutus vahvistaa lapsen identiteettiä ja minäkuvaa, sekä luo perusturvallisuuden tunteen. Kun perusturvallisuus on kunnossa, lapsi tutkii ympäristöään ja kokeilee uusia asioita, joka mahdollistaa muun oppimisen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018.) Vanhemman tarjoama positiivinen huomio ja yhteiseen mukavaan tekemiseen keskittyminen

parantavat lasten itsetuntoa, myönteistä minäkuvaa ja empatiakykyä (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018; Korhonen & Holopainen 2015, 17).

Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus luo perustan myös lapsen kielenkehitykselle. Kielenkehitys etenee yleensä nopeasti ja kehityksen varhaisessa vaiheessa lapset ymmärtävät puhetta paremmin, kuin tuottavat puhetta itse. Puheen kehitys on alkuvaiheessa hidasta, mutta se nopeutuu ajan kanssa sanavaraston laajentuessa, lapsen kasvaessa ja kehittyessä omaan tahtiin. (Koivula ja Laakso 2017, 114–115.)

3.3 Vanhemmuustaidot ja niiden vahvistaminen

Vanhemmuustaidot rakentuvat arjessa vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Vanhemmuuteen kasveetaan ja elämän mukanaan tuomat vaiheet kasvattavat myös yhdessä koko perhettä. Vanhemmuus on sitoutumista koko elämän mittaiseen tärkeään tehtävään eli lasten kasvattamiseen. Vanhempien välinen vuorovaikutus ja perheen kotona toimiva kulttuuri auttavat lapsia ymmärtämään maailmaa. Vanhemmuuteen sitoutuneet vanhemmat opettavat lapsiaan sekä oppivat lapsiltaan, jolloin perhe kasvaa ja kehittyy yhdessä. Vanhemmuuteen ja vanhempana olemiseen vaikuttavat omilta vanhemmilta mieleen jääneet arvot, mallit ja asenteet. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 15.)

Vanhemmuustaitoja tukemalla voidaan pienentää riskiryhmään kuuluvien lasten alttiutta käytöshäiriöille ja ongelmakäyttäytymiselle. Vanhemmuustaito-ohjauksessa opetetaan vanhempaa vahvistamaan lapsen myönteistä käytöstä ja muuttamaan vuorovaikutustapojaan suhteessa lapseen myönteisemmäksi. Vanhemmuustaitojen tukeminen on useissa tutkimuksissa osoittautunut muita varhaisen tuen tukitoimia toimivammaksi. (Karjalainen, Santalahti & Sihvo 2016.)

Leena Valkosen (2006) perhesuhteiden väitöstutkimuksessa 11–13-vuotiaat lapset kertoivat, mitä hyvä vanhemmuus heidän mielestään on. Lapset mainitsivat rajat, lapsen arvostamisen sekä huolenpidon. (Mykkänen & Böök 2017, 83.) Kaikki vanhemmat tekevät virheitä, eikä niiltä voi välttyä. On normaalia, että vanhemmuudessa koetaan epäonnistumisen kokemuksia. Täydelliseen vanhemmuuteen pyrkiminen voi viedä vanhempaa tiettyyn rajaan asti eteenpäin, mutta myös rajoittaa koko perhettä. Tällöin tuen tarpeen synty on mahdollista. On mahdotonta olla täydellinen vanhempi. Vanhempien tuntiessa väsymystä, epäonnistumista ja tuen tarvetta, on hyvä uskaltaa hakea apua ja ottaa apua vastaan. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on kyky ja ammattitaito auttaa vanhempia vanhemmuudessa. (Mt., 83.)

Kasvatuskumppanuuden myötä vanhemmat saavat tukea vanhemmuuteen varhaiskasvattajilta. Kasvatuskumppanuuden avulla vanhemmat ja varhaiskasvattajat tekevät yhteistyötä koko perheen hyväksi, vaikka keskiössä on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen. Varhaiskasvattajat pystyvät auttamaan perhettä vanhempien välisessä yhteistyössä, jolloin voidaan löytää yhdessä uusia tapoja vanhemmalle toimia arjessa lapsen kanssa. (Kuokkanen 2014, 37–38.)

Hyvä keino mukavan yhdessäolon lisäämisen, on aikuisen jakamattoman huomion tarjoaminen lapselle. Viereen istahtamalla, lapsen touhuihin osallistumalla ja kiinnostusta osoittamalla vanhempi tarjoaa lapselle kokemuksen, että tämä on tärkeä vanhemmalle. Vuorovaikutusleikit lisäävät yhteistä

iloa monipuolisemmin kuin esimerkiksi television katselu. Leikeissä sanaton vuorovaikutus, kuten katse ja kosketus ovat pääroolissa. Leikit vahvistavat lisäksi lapsen itsetuntoa ja myönteisempää käsitystä itsestään. (Korhonen & Holopainen 2015, 17.) Vanhemman sensitiivisyys, johdonmukainen hoiva ja nopea reagointi ovat tärkeässä roolissa erityisesti herkän, voimakkaasti ja negatiivisesti reagoivan temperamentin omaavilla lapsilla (Mäkelä 2003, 110–114).

3.4 Positiivinen pedagogiikka varhaisen vuorovaikutuksen tukena

Perinteinen psykologia on keskittynyt mielen pahoinvointiin, kuten mielisairauksiin, ja tämän pahoinvoinnin poistamiseen. Samalla on unohdettu kokonaan ihmismielen positiivinen puoli, kuten onnellisuuden, hyvinvoinnin ja menestymisen tavoittelu. Positiivinen psykologia on syntynyt tähän tarpeeseen 2000-luvun taitteessa. (Leskisenoja 2019, 17–18; Trogen 2020, 25–26.) Positiivisen psykologian professori Martin Seligman (2004) toteaa, että keskittyessämme sairauksiin, on unohtunut terveiden ihmisten hyvinvoinnin lisääminen ja vahvuuksien kasvattaminen. Positiivinen psykologia on tieteenala, joka keskittyy vahvuuksiin yksilön heikkouksien sijaan, vahvistamaan elämässä hyviä asioita vikojen korjaamisen sijaan ja täydentämään tavallisten ihmisten elämää.

Positiivinen pedagogiikka pohjautuu positiivisen psykologian tieteenalaan. Suomessa on syntynyt käsite positiivinen pedagogiikka, mutta maailmalla puhutaan yleisesti positiivisesta kasvatuksesta (engl. positive education). Näillä käsitteillä viitataan usein samaan asiaan eli siihen, että hyvinvointia voi ja pitää opettaa. (Leskisenoja 2017, 23.) Positiivisen pedagogiikan tavoite on lapsen kukoistus eli emotionaalinen, sosiaalinen ja psykologinen hyvinvointi. Keskiössä ovat lapsen osallisuus, vahvuudet ja myönteiset tunteet. Lapsi on aktiivinen toimija. (Trogen 2020, 23.)

Mäkelä (2003, 115–118) ehdottaa, että suomalaisten masennustaipumus johtuu meille tyypillisestä positiivisten tunteiden niukkuudesta. Iloa välittävät aivojen limbiset radat eivät pääse kehittymään, kun vanhempi ei tartu vauvan positiivisiin viesteihin vahvistavasti. Erityisesti vauvan ensimmäisten elinkuukausien kokemukset ovat merkittäviä. Vastaavasti suomalaisessa kulttuurissa tyypillinen ajatusmaailma, että itkevää vauvaa ei saisi heti lohduttaa tai kaatuvalle pojalle sanotaan ”pojat eivät itke”, on omiaan kasvattamaan välttelevästi kiinnittyviä lapsia. Välttelevän kiintymyssuhteen omaava lapsi oppii piilottamaan tunteensa, mikä voi ilmetä myöhemmin mielenterveyden ongelmina. Jo muutaman kuukauden ikäinen vauva oppii tukahduttamaan itkunsa, jos äiti on vaikeasti masentunut.

Ihmisaivot tarvitsevat sosiaalisia suhteita voidakseen hyvin. Katse, kosketus ja lempeä läsnäolo vaikuttavat positiivisesti aivojen kehittymiseen. Pelkkä ruutujen katsominen ei tyydytä tätä sosiaalista tarvetta. (Trogen 2020, 31.) Onnelliset ja hyvinvoivat lapset ovat parempia solmimaan ystävyys-suhteita ikätovereihinsa ja aikuisiin, joka vaikuttaa taas positiivisesti aivojen hyvinvointiin. Nämä lapset ovat myös hyvätahtoisempia, kiitollisempia ja terveempiä ja heillä on parempi resilienssi eli kyky kohdata vastoinkäymisiä. Lapsuusvuosien emotionaalinen hyvinvointi ennustaa hyvinvointia ja tasa-painoisuutta myös aikuisiällä. (Leskisenoja 2019, 22.) Positiivisen pedagogiikan lisääminen osaksi opetusta kouluissa ja varhaiskasvatuksessa on siis hyvin perusteltua. Positiivista pedagogiikkaa on hyödynnetty vahvasti tämän opinnäytetyön vuorovaikutustehtäviä suunniteltaessa.

4 ENNALTAEHKÄISEVÄ TUKI VARHAISKASVATUKSESSA

Suomalaisessa varhaiskasvatuskulttuurissa on jo pitkään ollut vallalla näkemys, että kasvatusta päiväkoti-yhteisössä perustuu varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien vuorovaikutukseen sekä yhteistyöhön. Kasvatuskumppanuus on sisäänrakennettu kasvatusyhteisön sosiaalisiin rakenteisiin sen sijaan, että se olisi pelkkää vuorovaikutusta vanhemman ja kasvattajan välillä. (Nummenmaa 2006, 23.) Vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön tiivis yhteistyö on laadukkaan kasvatuksen perusta. Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli myös ehkäisevän lastensuojelun näkökulmasta.

Vanhemmat näkevät usein yhteistyösuhteen varhaiskasvatuksen henkilöstöön asymmetrisenä eli ajattelevat työntekijöillä olevan asiantuntemus lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä (Alasuutari 2006, 87). Yhteistyösuhteen tulisi pohjautua kuitenkin ajatukseen, että vaikka työntekijöillä on vahva asiantuntemus yleisellä tasolla, ovat vanhemmat aina oman lapsensa asiantuntijoita. Yhteistyössä tulee pyrkiä tasavertaiseen kasvatuskumppanuuteen asymmetrisen suhteen sijaan. Erityisesti kun vanhemmat tarvitsevat tukea kasvatukseen, molemminpuolinen kunnioitus ja luottamus toisen osapuolen asiantuntijuuteen luovat yhteistyölle hyvän perustan. Myös Karila (2006, 108) korostaa vanhempien ja työntekijöiden välillä aktiivista kasvatuskumppanuutta, jossa korostuu kummankin osapuolen aktiivinen osallisuus. Vanhemmilla ja työntekijöillä on erilainen näkemys lapsesta, mutta yhteinen päämäärä kasvatuksen suhteen. Tämän kääntäminen voimavaraksi voi olla haasteellista.

4.1 Varhainen puuttuminen

Vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen ajautuessa negatiiviselle kehälle, vanhempi alkaa kokea olevansa epäonnistunut ja huono vanhempi, kun lapsi kokee puolestaan olevansa ilkeä ja tuhma. Tällöin tärkeintä on aikuisen suhtautumisen muuttaminen positiivisemmaksi. Suhtautumisen muuttaminen alkaa vähitellen heijastua lapseen myönteisempänä käyttäytymisenä, joka taas helpottaa vanhemman myönteistä suhtautumista lapseen. Erityisesti jaetun ilon kokemuksilla on myönteisen suhteen rakentumiselle iso merkitys. Lapsen iloitseminen ja vanhemman seurasta nauttiminen saa vanhemman kokemaan itsensä tärkeäksi lapselle. Samalla ilo vanhemman katseessa heijastuu lapsen kokemukseksi siitä, että hän on tärkeä vanhemmalle. (Korhonen & Holopainen 2015, 16–17.)

Hyvät vuorovaikutuskokemukset vahvistavat aivoissa sellaisia hermoratoja, jotka ohjaavat sisäistä säätelykykyä ja heikentävät esimerkiksi pelkoa aiheuttavien tilanteiden voimaa. Ilmiö toimii itseään vahvistavana ja on hoidollisesti merkittävä. (Mäkelä 2003, 109–110.) On myös helpompaa parantaa äidin herkkyyttä oman lapsen viesteille ja positiivista reagoitua näihin, kuin keskittyä suoraan muuttamaan lapsen kiintymyssuhdetta turvattomasta turvalliseksi (Sinkkonen 2003, 103–104). Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisevä tuki vähentävät palvelujen tarvetta myöhemmin.

Varhaisessa puuttumisessa tärkeintä on huomata ongelmat mahdollisimman ajoissa, jotta voidaan alkaa etsiä sopivia apukeinoja perheen tueksi. Mitä nopeammin varhainen puuttuminen tapahtuu, sitä paremmat mahdollisuudet on löytää monipuolisesti vaihtoehtoisia apukeinoja ja ehkäistä ongelmien moninaistumista. Varhaisen puuttumisen tavoitteena on lisätä perheen arkeen hyvinvointia sekä voimavaroja. On muistettava, että jokainen perhe ja avuntarve on erilainen, joten myös avun anta-

minen on monimuotoista. (Kuikka 2005, 7.) Periaatteessa koko lapsiperheiden hyvinvointipalvelujärjestelmä toteuttaa lastensuojelullista tehtävää. Erilaiset ennaltaehkäisevät toimet, joilla edistetään lapsiperheiden hyvinvointia, ovat osa tätä järjestelmää. (Hämäläinen 2011, 50–51.)

Varhainen puuttuminen varhaiskasvatuksessa vaatii, että työntekijä tuntee lapsen sekä perheen. Työntekijän on hyvä keskustella havainnoistaan oman työtiiminsä kanssa ja hakea varmistusta esimerkiksi lasten neuvolasta ennen huolen puheeksi ottamista perheen kanssa. Perheen arvostava kohtaaminen on tärkeää, jotta asiassa voidaan edetä yhdessä. Huolen puheeksi ottaminen ja varhainen puuttuminen voivat aiheuttaa monenlaisia tunteita kuten häpeää. Työntekijän avoin ja rehellinen lähestyminen ja vilpitön halu auttaa perhettä kannustaa perhettä ottamaan apua vastaan. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2020.) Huolen varhainen puheeksi ottaminen johtaa todennäköisemmin hyvään lopputulokseen.

4.2 Varhaiskasvatus vanhempien kasvatuskumppanina ja vuorovaikutuksen tukijana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa (Varhaiskasvatuslaki 2018/540 3 §). Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea huoltajia kasvatustyössä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 14). Kuopion kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa (2019, 32–33) korostetaan päiväkodin ja vanhempien yhteistyötä lasten kasvatuksessa. Hyvä yhteistyö takaa lasten kehityksen terveen ja turvallisen kasvun ja oppimisen. Yhteistyö edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstön aktiivisuutta ja aloitteellisuutta. Toinen opinnäytetyön tekijä on kokenut oman lapsensa päiväkodissa positiivisena sen, että varhaiskasvattajat kysyvät toisinaan, miten kotona jaksetaan, mistä vanhempi saa voimavaroja ja voisivatko he kasvattajina auttaa ja tukea perhettä jollakin keinolla. Tämä on synnyttänyt hyvän luottamuksen ja tunteen siitä, että varhaiskasvattajat ovat kiinnostuneita perheen asioista ja haluavat auttaa ja olla tukena arjessa.

Vanhempien ja päiväkodin kasvatusyhteistyön toteutumista on kritisoitu, että se jää usein hyvin pintapuoliseksi. Yhteistyötä ilmenee lähinnä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevissa keskusteluissa, joissa varhaiskasvatuksen opettaja on pääosin äänessä ja lyhyissä ovensuokeskusteluissa. Lapsen kehityksen kannalta voimakkaimmin vaikuttavat toimintaympäristöt ovat koti ja varhaiskasvatus, joten olisi tärkeää, että näiden toiminta on johdonmukaista. (Ahonen 2017, 123–124.) Varhaiskasvattajien ja vanhempien yhteistyön ollessa sujuvaa lapsen etu toteutuu parhaiten (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 118). Hyvässä yhteistyössä kasvatuskumppanuus voi toteutua ja varhaiskasvattajien on helpompi tukea vanhempuuksia. Molempipuolinen kunnioitus vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä luo luottamusta, joka auttaa myös vuorovaikutuksessa.

Päiväkodin roolista vanhempien tukemisessa heidän kasvatustehtävässään on keskusteltu jo esimerkiksi Turun seudulla 2001–2003 toteutetun Kasvaturve-projektin myötä. Projektin tavoitteena oli löytää uusia menetelmiä siihen, miten vanhempia voidaan tukea heidän kasvatustehtävässään. Projektissa keskityttiin erityisesti vanhempiin, joilla voimavarat kasvatukseen ovat rajalliset. Projektin myötä alettiin pohtia, että päiväkodin asiakas on koko perhe, eikä ainoastaan lapsi. (Keskinen & Virjonen 2004, 8–9.) Projektissa henkilökunnan näkemys oli, että perheet tarvitsevat tukea yleiseen jaksami-

seen ja arkiaskareisiin. Tarpeellisina tukimuotoina nähtiin muun muassa kasvatuksellinen tuki, keskustelut, rohkaisut, verkostopalaverit, ryhmäillat ja eteenpäin ohjaaminen. Henkilökunta koki haastavana vanhempiin liittyvät ongelmat ja erityisesti niiden puheeksi ottamisen. He arvioivat tuen tarpeesta kertovan muun muassa lasten levottomuuden sekä turvallisen kontaktin puuttumisen lapsen ja vanhemman välillä. (Ovaska 2004, 60–61.)

Päiväkodin henkilökunta voi tukea vanhemmuutta perheen vahvuuksien kautta. Vuorovaikutustilanteissa varhaiskasvattajat voivat keskustella vanhempien kanssa siitä, mitkä asiat perheellä ovat hyvin. Tämä tukee perheiden omaa vahvuksiensa tunnistamista. Myös eri järjestöjen, urheiluseurojen, hankkeiden kautta järjestetyt leirit ja toiminta on koettu hyväksi, sillä niiden kautta perheiden sosiaaliset suhteet ovat lisääntyneet ja voimavarat ovat kasvaneet yhteisen toiminnan kautta. Varhaiskasvatuksen työntekijät kaipaavat uusia menetelmiä vanhemmuuden tukemiseen. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 16.)

Rautanen, Savolainen ja Vuori (2019) ovat tehneet vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukemisesta menetelmäkansion päiväkotitammenterholle. Menetelmäkansiosta voidaan etsiä sopivia menetelmiä tarpeen mukaan käytettäväksi. Maunon (2009) opinnäytetyössä arvioidaan vanhempien ja lasten yhteisen kokkikoulun vaikutuksia ehkäisevänä työnä, ja Hynynen (2019) käytti hymiötarroja tukemaan lasten viestintää päiväkodin ja vanhempien välillä. Kaikissa edellä mainituissa töissä vaikutukset vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen koettiin positiivisina.

5 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Kehittämistyön tarkoitus on tuottaa varhaista vuorovaikutusta tukeva työmenetelmä päiväkotien ja varhaiskasvatuksen käyttöön. Tarkoitus on tukea ehkäisevää lastensuojelutyötä sekä täydentää varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien kasvatuskumppanuutta. Varhaiskasvatusta suunnitellaan yleensä pelkästään lasten kehityksen näkökulmasta ja unohdetaan kiinnittää huomio vanhempiin osana lapsen kehitystä. Tarkoituksena on tuottaa mahdollisimman matalan kynnyksen tukimuoto, johon vanhempien on helppo osallistua.

Kehittämistyön tavoite on parantaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta ja toimia siitä kautta ennaltaehkäisevän tuen muotona. Kohderyhmä on päiväkodissa olevat 0–6-vuotiaat lapset ja heidän vanhempansa. Lasten näkökulmasta vuorovaikutustehtävien tavoite on kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen, sekä minäpystyvyyden vahvistaminen. Vanhempien näkökulmasta tavoite on vanhemman vuorovaikutustaitojen vahvistaminen suhteessa lapseensa ja omien vanhemmuustaitojen parantuminen. Tämä vaikuttaa positiivisesti myös vanhemman luottamukseen omaa vanhemmuuttaan kohtaan.

Tarkoituksena on, että vuorovaikutustehtäviä voidaan käyttää tällaisenaan, mutta ne myös inspiroivat päiväkodin henkilökuntaa jakamaan enemmän kasvatusosaamistaan vanhemmille. Tehtävien lähtökohta on vanhemman ja lapsen vuorovaikutus ja yhdessä tekeminen, mutta niissä on huomioitu myös lapsen pedagoginen kehitys. Varhaiskasvatuksen opettajilla on pedagoginen vastuu ja osaaminen lasten kehityksen tukemisessa. Lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen kannalta on tärkeää, että myös kodin kasvatusympäristö tukee tätä kehitystä. Osalle vanhemmista lapsen kanssa yhdessä tekeminen ja lapsen kehitystä tukeva toiminta on luontaista, mutta kaikissa perheissä näin ei ole. Nämä tehtävät ovat konkreettisia esimerkkejä siitä, miten pienten lasten kehitystä voidaan tukea ja samalla vahvistaa vanhemman ja lapsen vuorovaikutussuhdetta.

Tässä kehittämistyössä tehtävät tulevat yksisuuntaisesti päiväkodin henkilökunnalta päin, mutta niiden palauttamisesta päiväkotiin syntyy vuorovaikutuksellisuutta kodin ja varhaiskasvatusympäristön välille. Työssä haluttiin ottaa mukaan koko päiväkodin asiakaskunta, ei ainoastaan niitä perheitä, joilla tuen tarvetta vuorovaikutuksessa on havaittu. Tehtävistä nähtiin olevan iloa kaikille perheille. Lisäksi päiväkodin henkilökunta ei välttämättä havaitse perheen varhaista tuen tarvetta ja toisaalta tehtävät toimivat ennaltaehkäisevästi. Varhaiskasvatuksen työntekijät saattavat havaita perheen tuen tarpeen näiden tehtävien kautta, mikäli tietty perhe ei osallistu tehtäviin ollenkaan. Osallistumattomuus ei automaattisesti kerro tuen tarpeesta, mutta voidaan pohtia, mikä tämän perheen kohdalla on ollut syy osallistumattomuuteen. Tämä voi toimia vuoropuhelun aloituksena perheen suuntaan. Perhe saattaa tuoda keskustelussa ilmi, ettei perheessä ole aikaa yhteiseen tekemiseen tai yhteinen tekeminen johtaa aina vuorovaikutuksen ristiriitatilanteisiin. Tällöin varhaiskasvatuksen työntekijä voi auttaa perhettä ratkomaan näitä haasteita ja tarvittaessa ohjata perheen muun ennaltaehkäisevän tuen piiriin.

6 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

Vanhempaa voidaan tukea kannustamalla kokeilemaan uusia toimintatapoja arjessa pienten kotitehtävien avulla, joissa keskitytään myönteiseen palautteeseen, hyvän huomaamiseen, jakamattoman huomion antamiseen sekä arjessa leikkisyyden ja kohtaamisten lisäämiseen (Korhonen & Holopainen 2015, 17). Tässä opinnäytetyössä vuorovaikutustehtävien lähtökohtana on vanhemman ja lapsen yhteinen positiivinen tekeminen arjessa. Osassa tehtävissä keskitytään erityisesti hyvän huomaamiseen ja vahvistamiseen, toisissa leikkisyys korostuu enemmän.

Tässä työssä kehitettiin kuusi erilaista vuorovaikutustehtävää. Tehtävät jaettiin vanhemmille päiväkodin kautta. Vanhemmat saivat vuorovaikutustehtäviin ohjeistuksen noin kerran kuukaudessa päiväkodin sisäisen viestintäsovelluksen kautta.

6.1 Vuorovaikutustehtävien suunnittelu

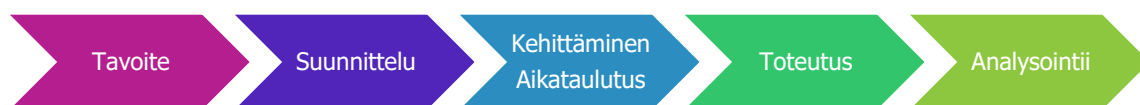
Vuorovaikutustehtävien lähtökohtana oli vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen tukeminen ja positiivisten tunteiden lisääminen siihen. Tehtävien suunnittelussa otettiin mukaan pedagoginen näkökulma lapsen kokonaisvaltaiseen kasvuun ja kehittymiseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) tavoitteiden mukaan. Vuorovaikutustehtävien suunnittelun tukena, jokaiselle tehtävälle laadittiin pedagoginen suunnitelma. Opinnäytetyön raporttiin pedagogiset tavoitteet on sisällytetty vuorovaikutustehtävien kuvauksen yhteyteen.

Prosessin alkuvaiheessa yhtenä vaihtoehtona vanhemmuuden tukemiseen pohdittiin vanhempien ja lasten yhteistä iltapäiväkerhoa. Iltapäiväkerhon vahvuutena olisi ollut vertaistuki toisilta vanhemmilta. Haasteena nähtiin, että vanhemmat eivät ehkä pitkän työpäivän jälkeen jaksa osallistua tällaiseen toimintaan ja toisaalta erityisesti niillä vanhemmilla, joilla jo on tuen tarvetta, kynnys osallistua voisi olla suuri. Lisäksi opinnäytetyön toteutus osui COVID-19 pandemian aikaan, jolloin kokoontumisia tuli välttää. Tämä rajasi pois myös vaihtoehdon vanhemman ja lapsen yhteisille tehtäville, joiden suoritus tapahtuu päiväkodissa.

Tehtävien sisällöllisissä ratkaisuissa huomioitiin Norlandia Lounan painotus luontokasvatukseen ja Norlandia päiväkotien toimintakauden 2020–2021 teema Sankarit. Sankarit-teeman keskiössä ovat nauru ja hauskanpito. Sankari voi olla sadusta, historiasta tai esimerkiksi opettaja, lääkäri, palomies tai oma vanhempi. (Norlandia päiväkodit 2020.) Päiväkodissa ja kotona toistuvat yhteiset teemat lisäävät lapsen kokemusta kasvatuksen yhtenäisyydestä.

Tehtävät suunniteltiin kuukausittaisiksi, joten niissä näkyy vuodenaikojen ja juhlapyhien kuten isänpäivän ja joulun vaikutus. Suunnittelussa huomioitiin myös oppimisen osa-alueiden toteutumista mahdollisimman laajasti. Tehtävät tukevat lasten laaja-alaista osaamista ja kehitystä kokonaisvaltaisesti. Lasten ja vanhempien sitouttamiseksi tehtäviin, niihin haluttiin jättää mahdollisuus vaikuttaa sisältöön. Kun lapset pääsevät osallistumaan toiminnan toteutukseen ja jakamaan omia ideoitaan heidän metakognitiiviset taitonsa eli kykynsä ajatella omaa ajatteluaan lisääntyvät, käsitys itsestä selkiytyy ja yhteisellä tarvittavat taidot kasvavat (Turja 2016, 53).

Ohjeistukset päädyttiin jakamaan päiväkodin sisäisen viestintäsovelluksen kautta. Päiväkodin luontokasvatusteeman pohjalta kaikkia tehtäviä ei haluttu tulostaa paperisena vanhemmille ja näin tuhлата luonnonvaroja. Päiväkodin ilmoitustaulun käyttöä ei nähty myöskään tarpeellisena, sillä pandemiatilanteen vuoksi vanhempien tuli välttää päiväkodin sisällä asioimista.

KUVA 1. Prosessikaavio

Kehittämistyön prosessi (kuva 1) alkoi tavoitteesta parantaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta. Suunnitteluvaiheessa otettiin huomioon vallitsevat olosuhteet pandemiatilanteessa, mahdollisuus osallistua matalalla kynnyksellä vanhempien näkökulmasta, sekä tarjottiin työtä Norlandia Lounaan. Kehittämisen vaiheessa laadittiin vuorovaikutustehtävät, joiden suunnittelussa huomioitiin vuorovaikutussuhteen parantamisen lisäksi Norlandia Lounan luontoteema, sekä Norlandia päiväkotien toimintakauden teema sankarit. Tehtävien sisällöissä kiinnitettiin huomiota myös erityisesti positiivisten tunteiden lisäämiseen vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutussuhteeseen ja pedagogiikkaan. Samalla aikataulutettiin tehtävien jakaminen. Toteutusvaiheessa jaettiin tehtävät. Lopuksi toteutusta analysoitiin kyselyn ja toteutuspäiväkodissa töissä olevan tekijän havaintojen pohjalta.

Ohjeistukset haluttiin jakaa yksitellen ja riittävän harvalla aika välillä, jotta kynnyks osallistua niihin olisi matala. Tehtävissä pyrittiin huomioimaan, että kaikki perheet pystyvät toteuttamaan niitä esteettömästi. Ohjeistuksissa otettiin huomioon, että kaikilla ei välttämättä ole isää tai äitiä ja siksi tarjottiin vaihtoehdoksi suorittaa tehtävä myös muun arjessa tärkeän aikuisen kanssa. Suunnittelussa pohdittiin sukupuolineutraaliuden kautta äiti ja isä käsitteen pois jättämistä, mutta niiden avulla haluttiin tukea molempien vanhempien osallisuutta tehtäviin.

6.2 Vuorovaikutustehtävien sisältöjen kuvaus

Kehittämistyössä laaditut kuusi vuorovaikutustehtävää ohjeistettiin vanhemmille kirjemuotoisina (liite 1) päiväkodin sisäisen viestintäsovelluksen kautta. Lisäksi paperisena jaettiin ohjeistus supersankariseikkailuun isänpäiväkahvien yhteydessä ja alkuvuodesta ohjeistus vanhempien kirjeeseen lapselle. Tavoitteena oli, että nämä saavuttavat kaikki päiväkodin asiakkaana olevat perheet.

Kehittämistyössä tuotetut vuorovaikutustehtävät:

- Luontoaiheinen taulu, äidin (tai muun tärkeän aikuisen) ja lapsen yhteinen projekti
- Supersankariseikkailu, isän ja lapsen yhteinen supersankaritehtävä (myös muun arjessa tärkeän aikuisen kanssa)
- Leivonta kotona perheen kesken
- Vanhempien kirjoittama kirje omalle lapselle
- Lapsi-vanhempi haastattelu, jossa painotetaan positiivisiin asioihin
- Koko perheen yhteinen pelihetki

Seuraavassa kuvataan yksitellen jokaisen vuorovaikutustehtävän sisältöjä ja pedagogisia ratkaisuja. Lisäksi esitellään tehtävän tavoitteet vanhemman ja lapsen näkökulmasta. Kirjetehtävää lukuun ottamatta kaikki tehtävät vaativat lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Sen lisäksi yhteinen tavoite tehtävissä lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta.

6.2.1 Luontoaiheinen taulu

Tehtävän tavoitteena on, että vanhempi ja lapsi lähtevät yhdessä luontoon, havainnoivat siellä ympäristöä sekä työskentelevät yhteisen tavoitteen eteen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 24–26, 41–42) pedagogisista tavoitteista tehtävässä painottuu oman ajattelun ja oppimisen kehittyminen luovuuden ja mielikuvituksen käytön kautta, jota tukee myös tehtävässä tuleva fyysinen aktiivisuus. Tehtävässä tuotettavan teoksen suunnittelu ja tuottaminen tukee lapsen ilmaisutaitojen kehittymistä. Taiteellinen kokeminen ja ilmaisu edistävät lapsen myönteistä minäkuvaa, oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja valmiuksia jäsentää ympäröivää maailmaa. Kuvittelu ja mielikuvien luominen on myös keskeinen pohja eettisen ajattelun kehittymiselle. Yhteistyö vaatii vuorovaikutusta, joka tukee lapsen kielen kehittymistä. Yhteisen tavoitteen eteen työskentely luo yhteenkuuluvuuden tunnetta lapsen ja vanhemman välille.

Vuorovaikutustehtävässä lapsi ja vanhempi lähtevät yhdessä ulos metsään tai muualle luontoon tutkimaan ja ihmettelemään. Yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa tulee pohtia, mitä materiaaleja luonnosta voidaan käyttää yhteisen taideteoksen luomiseen. Tehtävässä halutaan kannustaa luovuuteen ja omiin ideoihin. Ohjeistus mahdollistaa lapselle ja vanhemmalle oman näköisen taideteoksen tuottamisen. Tuotos voi olla luonnonmateriaaleista tehty askartelu tai vaikka metsässä pieni installaatio, joka voidaan kuvata. Valmis tuotos tuodaan päiväkotiin yhteiseen taidenäyttelyyn.

Tavallisesti askarteluja tehdään päiväkodissa ja ne viedään kotiin nähtäväksi. Nyt vanhemmille ja lapsille tarjotaan mahdollisuus tehdä yhdessä jotain, jonka saa tuoda esille päiväkotiin. Askartelut laitetaan esille päiväkodissa, jolloin lapset voivat ihaila omaa taideteostaan yksin tai yhdessä kasvatustajien kanssa ja muistella näin päiväkodissa ollessaan mukavaa yhteistä hetkeä vanhemman kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 43–44) nostaa esiin kuvallisessa ilmaisussa monipuolisten ilmaisutapojen ja välineiden käytön mahdollistamisen, mutta myös lasten omien teoksien havainnoinnin ja tarkastelun yhdessä aikuisen kanssa.

Metsässä liikkuminen ja metsän tarkastelu aistit avoinna parantavat sekä lapsen että vanhemman luontosuhdetta. Motoriset taidot kehittyvät metsässä liikkussa ja keho rasittuu fyysisesti. Taideteoksen ideointi kehittää luovuutta, ajattelua ja itsensä ilmaisua. Teoksen tuottaminen, mahdollinen kuvaaminen ja esille tuominen kehittävät osaltaan monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologian osaamista. Materiaalien kerääminen ja niiden asettelu askarteluun parantavat puolestaan hienomotoriikkaa. Tehtävä tukee lapsen osallisuutta, kun tämä saa vaikuttaa yhteisen taideteoksen luomiseen.

Vuorovaikutus on kielen kehittymisen kannalta tärkeä väline. Taideteoksen suunnittelu yhdessä edellyttää vanhemman ja lapsen vuorovaikutusta ja keskustelua. Mikäli lapsi ei vielä tuota paljoa puhetta, vanhempi todennäköisesti joutuu sanoittamaan lapsen ajatuksia (esimerkiksi lapsi osoittaa keppiä tai poimii sen käteensä, vanhempi sanoittaa "*haluatko käyttää tuota teoksessa?*", lapsi nyökkää, johon vanhempi vastaa "*se on hyvä idea, otetaan se talteen*"). Myös tämä tukee lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymistä.

6.2.2 Supersankariseikkailu

Tehtävän tavoite on tukea lapsen fyysistä aktiivisuutta ja mielikuvitusta leikin keinoin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2018, 46–48) on nostettu esiin lapsen innostaminen liikuntaan yhteistyössä huoltajien kanssa. Tarkoitus on innostaa lasta monipuoliseen liikuntaan ulkona ja ilon löytämiseen liikunnasta. Tehtävässä liikunta on osin ohjattua ja osin omaehtoista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen hyvinvoinnille, oppimiselle ja terveille kasvulle. Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ympäristön tutkiminen ja retkeily vahvistaa lapsen ympäristö- ja luontosuhdetta. Tehtävä mahdollistaa myös lapselle osallistumisen ja vaikuttamisen, kun lapsi on mukana suunnittelemassa sekä toteuttamassa tehtävän vaatimia ratkaisuja (mt., 26–27, 42–43). Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lapsen itseluottamus kasvaa sekä käsitys itsestä kehittyy. Supersankarin liikkeitä valitessa esiin nousee kehollisen ilmaisun taidot ja supersankarileikin kautta draamataidot.

Tehtävä on vanhemman ja lapsen yhteinen vuorovaikutuksellinen seikkailu, jossa vanhempi tukee lapsen mielikuvituksen käyttöä. Tehtävä toteutuu ulkona päiväkodin luontoteeman mukaisesti ja on osa tämän toimintakauden sankariteemaa. Seikkailuun kuuluvat liikunnalliset tehtävät kehittävät lapsen ja aikuisen motorisia taitoja. Tehtävä vaatii ympäristön tarkkaa havainnointia ja mielikuvituksen käyttöä siinä, kuinka ympäristöä voidaan hyödyntää tehtävän suorittamisen apuna.

Tehtävä toimii yhteisenä supersankarileikkinä vanhemman ja lapsen välillä. Leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille sekä oppimiselle on merkittävä ja siihen tulee kannustaa ja sitä tulee tukea varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä. Leikki edistää lapsen oppimista ja kehitystä. Leikkiessään lapsi oppii asioita ilman, että tietoisesti niitä harjoittelee. Leikin merkitys lapselle on leikki itsessään, joka tuottaa iloa. Leikissä lapsi on aktiivinen toimija, joka jäsentää maailmaa. Leikkiin kannustavassa toimintaympäristössä myös aikuinen on oppija. Lapset havainnoivat, kokevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikeissä. Leikki kasvattaa yhteisöllisyyttä ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 30, 38–40.)

Vanhempi ja lapsi lähtevät yhdessä sankaritarinan pohjalta metsään, puistoon tai muuhun valitsemaansa ympäristöön suorittamaan tehtävää. Tehtävän ohjeistus antaa tarinan myötä ohjeita, mitä sankareiden tulee seuraavaksi tehdä, kuten: *"Etsikää ensin supersankarille oma viitta tai muu taikavaate"*, *"Ottakaa supersankarin lentoasento ja juoskaa nopeasti kohti pahista"* ja *"Koska pieni supersankari ei kunnolla näe, tarvitsee tämä isän apua päästäkseen korkeammalle (esimerkiksi nostamalla hartioille tai syliin)"*. Ohjeet mahdollistavat lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen, yhdessä ideoimisen ja luovuuden käytön. Ne edellyttävät myös yhteistyötaitoja. Tehtävä tukee lapsen osallisuutta ja vaikuttamistaitoja, sillä lapsi saa osallistua yhdessä vanhemman kanssa tehtävän etenemiseen vaadittavien taitojen ja välineiden suunnitteluun. Tehtävä vaatii vanhemman ja lapsen välistä (kielellistä) vuorovaikutusta ja keskustelua yhteisiä toimintamalleja suunniteltaessa. Tehtävän taustalla oleva supersankaritarina tukee lapsen muistinkehitystä ja kielen käyttötaitoja erityisesti, jos vanhempi eläytyy tarinaan. Tehtävän lopussa täytettävä lyhyt kysely tehtävästä mahdollistaa vanhemman ja lapsen yhteisen muisteluhetken, jossa mietitään, kuinka tehtävä ratkaistiin.

Ohjeistuksessa on pyritty huomioimaan, että kaikki vanhemmat pystyvät osallistumaan tehtävään. Tehtävien toteutuksessa on liikkumavaraa, niin että esimerkiksi lapsen nostamista hankaloittava vamma ei ole este tekemiselle, vaan lapsen voi auttaa korkealle myös muilla tavoin, kuten tukemalla kiven päälle nousua. Tehtävän suorittaminen ei vaadi mitään erityisvälineitä tai -ympäristöä. Tämän tehtävän voi soveltaa päiväkodin pihalla toteutettavaksi vanhemman ja lapsen yhteiseksi seikkailuradaksi, kunhan kokoontumiset ja yhteiset tapahtumat ovat taas sallittuja.

6.2.3 Leivonta perheen kesken

Tehtävän tavoite on tuottaa pysähtyminen arjen keskelle perheen yhteisen leivontahetken merkeissä. Tehtävä toimii myös lapsen ruokakasvatuksena. Leivonta yhdessä edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja tukee lapsen ruuanlaittotaitojen kehittymistä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 48). Leivontahetkellä on mahdollisuus aistia ruokaa eri aistien kautta. Lapsi näkee, mitä taikinaan laitetaan, voi tunnustella taikinan koostumusta ja huomaa kuinka se muuttuu lämmetessään huoneilmassa. Taikinaa pääsee haistelemaan ja maistamaan. Vuorovaikutus vanhemman kanssa ja keskustelu leivonnasta tukee myönteisten mielikuvien muodostumista ruuasta sekä kehittää lapsen ruokasanastoa ja kielellisiä taitoja. Tehtävä kehittää lisäksi lapsen hienomotoriikkaa. Tehtävässä vanhempi pääsee auttamaan ja tukemaan lasta ja lapsi saa näin positiivisen kokemuksen vanhemman tuesta. Samalla vanhempi saa kokea olevansa lapselle tärkeä.

Leivontatehtävässä toistuu sankariteema. Vanhemmat ja lapset ideoivat ensin oman sankarinsa tai tämän kulkuneuvon paperille. Lapsi pääsee osallistumaan ja vaikuttamaan suunnitteluun tuomalla oman ideansa, jonka jälkeen sen pääsee toteuttamaan. Kun sankari on piirretty, vanhempi auttaa lasta leikkaamaan sen kaavaksi, jota käytetään leipomisessa. Tehtävä on suunniteltu niin, että lapsi pystyy osittain toimimaan itsenäisenä toimijana, mutta tarvitsee ikätasostaan riippuen enemmän tai vähemmän vanhemman apua suoriutuakseen tehtävästä. Näin vuorovaikutuksen ja yhdessä tekemisen elementit ovat vahvasti läsnä. Lopuksi lapsi saa vielä ilmaista itseään koristelemalla leivotun sankarin.

Tehtävä tukee lapsen vuorovaikutustaitojen ja kielellisten taitojen kehitystä yhteisen vuorovaikutuksellisen tekemisen kautta. Se tukee lapsen itsestä huolehtimisen ja arjen taitoja, sillä lapsi voi yhdessä vanhemman kanssa arvioida, missä vaiheissa vanhemman apua vielä tarvitaan (esimerkiksi saksien tai uunin käyttö). Avun ja tuen pyytäminen ja vastaanottaminen ovat tärkeitä itsestä huolehtimisen kannalta. Tehtävä tukee lapsen ilmaisutaitoja ja ajattelutaitoja luovuuden kautta. Omaa sanakaria valitessa nousee esiin perheen ja yhteisön kulttuurinen tausta.

Tässä toteutuksessa tehtävä ohjeistettiin joulun alla piparien leivontana. Näin tehtävässä oli mukana juhlapyhään liittyvää kulttuurikasvatusta. Tehtävä voidaan antaa myös muulloin, jolloin mukaan voidaan liittää resepti keksitaikinaan.

6.2.4 Vanhempien kirje lapselle

Tehtävän tavoite on saada vanhempi keskittymään oman lapsensa vahvuuksiin ja taitoihin sekä syihin, miksi tämä on hänelle rakas. Vanhempi saa tukea omaan onnistumiseen vanhempana huomattessaan, mitä hyvää on hänen kasvattamassaan lapsessa. Samalla hän ehkä huomaa lapsessa positiivisia puolia, jotka arjessa unohtuvat.

Jokaisen lapsen tulee saada vahvistusta sille, että juuri hän on ihana, arvokas ja riittävä sellaisena kuin on. Aikuisen tulee vahvistaa tätä lapsen uskoa jakamalla omaa uskoaan lapsen taitoihin lapselle itselleen. Usko omiin taitoihin ja kykyyn oppia asioita liittyy vahvasti myös oppimisen iloon. Lämpimät ihmissuhteet ja myönteinen ilmapiiri edistävät lapsen sitoutumista työskentelyyn ja oppimiseen. Lapsen hyvien puolien sanoittaminen ja keskittyminen hyvään, ovat välittävän pedagogiikan tukipilareita. Lapsen positiivisten puolien sanottaminen vahvistaa lapsen uskoa itseensä ja parantaa myönteistä minäkuvaa. (Leskisenoja 2019, 73, 94, 115, 150.)

Tehtävässä vanhemmat kirjoittavat kirjeen omalle lapselleen. Vanhempia pyydetään nostamaan kirjeessä esiin lapsen vahvuuksia ja niitä syitä, miksi lapsi on tärkeä vanhemmille. Vanhemmat tuntevat lapsensa vahvuudet, mutta niitä ei aina tule sanoitettua arjen keskellä tai kerrottua lapselle. Tehtävän tuella vanhemmat voivat pysähtyä miettimään rauhassa lapsestaan positiivisia asioita ja mitä he haluavat kirjeessään lapselleen sanoa. Tehtävässä korostuu vanhemman tekeminen ja osallisuus. Lapselle kirje tulee yllätyksenä ja hän saa positiivisten sanojen kautta lämpöä ja rakkautta vanhemmiltaan. Kehut vahvistavat lapsen itseluottamusta ja positiivista minäkuvaa.

Varhaiskasvattaja lukee kirjeen lapselle päiväkodissa, jolloin lapsi saa oman supersankarihetkensä. Lapsiryhmät saavat itse päättää, millä tavalla toteuttavat kirjeiden lukemisen. Ne voidaan ryhmän ja lasten tarpeiden mukaan lukea kahden kesken lapsen kanssa, pienryhmässä tai aamupiirillä. Lapsi saa kuulla kehuja itsestään muiden kuullen. Tämä tukee lapsen taitoa ottaa kehuja vastaan ja vahvistaa uskoa omaan hyvyyteen ja taitavuuteen.

6.2.5 Lapsi-vanhempi haastattelu

Tehtävän tavoite on tukea lapsen kielenkehitystä sekä vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Tarkoitus on tarjota vanhemmalle ja lapselle yhteinen mukava vuorovaikutushetki. Lisäksi he

pääsevät toteuttamaan yhteisen toivepuuhan. Haastattelun myötä lapsi ja vanhempi tutustuvat paremmin toisiinsa ja saattavat oppivat uusia asioita toisistaan.

Tehtävässä lapsi ja vanhempi keskusteleivat kotonaan haastattelun avulla. Tilanteessa voi olla myös ulkopuolinen henkilö kirjaamassa vastaukset, mikäli ne halutaan dokumentoida. Näin vanhemman ja lapsen vuorovaikutus ei kärsi kirjaamisesta. Tämä henkilö voi myös toimia apuna kysymyksiä kysyttäessä. Haastattelussa keskitytään positiivisiin asioihin. Haastattelukysymyksiä on esimerkiksi: *"Mikä minusssa on parasta?"* ja *"Mitä kivaa haluaisit sanoa minulle?"* Kohderyhmä koostui eri-ikäisistä lapsista, joten kysymykset laadittiin valmiiksi. Isommat lapset voivat myös itse keksiä kysymykset.

Haastattelun viimeinen kysymys on yhteinen toivepuuha, jonka lapsi ja vanhempi voivat toteuttaa myöhemmin yhdessä. Tarkoitus on tarjota sekä vanhemmille ja lapsille mahdollisuus tuoda esiin oma lempipuuhansa ja kannustaa heitä toteuttamaan se.

6.2.6 Koko perheen yhteinen pelihetki

Tavoite on perheen yhteisen pelihetken kautta tukea vuorovaikutusta ja lasten ajattelun taitoja sekä kannustaa kehumään toisia. Onnistumisista iloitseminen yhdessä ja toisen kannustamisen harjoittelu parantavat lapsen ajattelun ja oppimisen taitoja. Pelihetkellä vanhempi tukee lasta tarkkaavaisuuden suuntaamisessa ja ylläpitämisessä. Pelihetki edellyttää yhteistyössä toimimista, joka tukee lapsen vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja. Yhteisellä pelihetkellä tulee noudattaa sääntöjä ja odottaa omaa vuoroaan, joka tukee yhteisössä tarvittavia taitoja ja vahvistaa osaltaan eettisen ajattelun kehittymistä. Pelihetki voi nostattaa esiin erilaisia tunteita, joiden käsittelyssä vanhemmat tukevat lapsia. Tämä vahvistaa lapsen tunnetaitoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 24–26, 44.)

Peleissä tulee huomaamatta harjoiteltua määriä, muotoja ja lukuja, joka tukee lapsen matemaattista ajattelua. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 46) todetaan, että lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin nimenomaan havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Pelit tukevat lapsen tilan hahmottamista, luokittelua sekä asioiden vertailua. Esimerkiksi noppaa heittäessä tulee tunnistaa lukumäärä, joka liikutaan ja samalla ymmärtää, että eri luvut tarkoittavat eripituisia matkaa pelissä.

Tehtävässä ohjeistetaan perheitä pysähtymään ja kokoontumaan yhteisen pelihetken äärelle. Perheet saavat itse valita mieluisensa pelin tai pelit hetkeä varten. Ohjeistuksessa kehoitetaan jättämään kaikki laitteet sekä muut häiriötekijät pois ja keskittymään perheen yhteiseen aikaan. Lisäksi vanhempia neuvotaan keskittymään erityisesti onnistumisiin pelihetkellä, kannustamaan lasta ja toisiaan, sekä kehumään pienistäkin onnistumisista ja yrittämisestä. Kaikki tunteet ovat sallittuja, mutta aikuisen on hyvä sanoittaa ne ja negatiivisiin tunteisiin ei tulisi jäädä jumiin.

7 VUOROVAIKUTUSTEHTÄVIEN TOTEUTUKSEN ARVIOINTI

Kehittämistyön arvioinnissa käytettiin havainnointia ja kyselylomaketta. Havainnointi on hyvä menetelmä, kun halutaan tutkia vuorovaikutusta. Havainnoinnin etuna on, että voidaan saada välitöntä tietoa yksilöiden ja ryhmien toiminnasta ja käyttäytymisestä. Havainnointi välttää keinotekoisuuden, jota kyselyissä helposti ilmenee. Havainnointia on kritisoitu siitä, että tutkijan läsnäolo muuttaa tilannetta. Tutkijaan liittyvät tekijät, kuten vireystila, persoona ja asiat, mitä havainnoit vaikuttavat tulokseen. Havainnoinnin avulla saadaan tietoa siitä, toimivatko ihmiset niin kuin he sanovat toimivansa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 212–213.)

Toinen tekijä työskentelee tilaajapäiväkodissa varhaiskasvattajana ja havainnoi työntekijän roolissa vanhempien ja lasten suhtautumista vuorovaikutustehtäviin. Vanhempien antama suullinen palaute on osa havainnointia. Palautettavien tehtävien osalta havainnointiin palautusinnokkuutta, onko tehtäviin käytetty kuinka paljon aikaa ja kuinka moni ylipäätään palautti tehtävän. Havainnoinnin arvioinnissa on huomioitava, että suurin osa vanhemmista ei kommentoinut tehtäviä. Vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta tehtävää tehdessä ei pystytty havainnoimaan, sillä tehtävät suoritettiin kotona.

Havainnoinnin tukena käytettiin kyselylomaketta. Kyselytutkimuksen etuna on, että voidaan kerätä laajempaa aineistoa ja kysyä monia asioita. Kyselylomake säästää aikaa ja tietoa voidaan analysoida ja tilastoida tarkasti. Kyselyn heikkoutena on, ettei voida tietää kuinka vakavasti siihen on vastattu tai vastataanko siihen todellisen tilanteen mukaan. Heikkoutena on usein hyvin matalaksi jäävä vastausprosentti, parhaimmillaankin yleensä 30–40 %. Tilanteissa, joissa vanhemmille on koulun tai päiväkodin kautta lähetetty verkkokysely, on vastausprosentti kuitenkin yleensä tavanomaista korkeampi. Kysymykset voivat olla avoimia, monivalintakysymyksiä tai asteikkoihin eli skaaloihin perustuvia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 195–200.)

Loppukysely (liite 2) jaettiin päiväkodin viestintäsovelluksen kautta. Kysely tehtiin sähköisesti Webropol-ohjelmalla. Vastausaikaa oli vajaa kaksi viikkoa ja kyselystä laitettiin muistutusviesti kahdesti. Nopean sähköisen kyselyn ajateltiin nostavan vastausprosenttia verrattuna paperiseen palautettavaan kyselyyn. Lisäksi sähköisellä kyselyllä voitiin paremmin taata anonyymius.

Kyselyssä oli kymmenen kysymystä, joista yksi oli taustatietokysymys ja yksi vapaalle palautteelle. Kyselyssä selvitettiin, mihin tehtäviin vastaajat olivat osallistuneet, mikä oli heille mieluisin ja mikä tehtävissä oli haastavaa. Lisäksi vanhempia pyydettiin arvioimaan tehtävien vaikutusta vanhemman ja lapsen vuorovaikutussuhteeseen. Taustatietona selvitettiin, onko vastaaja lapsen isä, äiti vai muu huoltaja. Tulosten arvioinnin kannalta merkityksellistä olisi ollut myös lapsen hoitoryhmä eli ikähaitari, mutta tämä olisi vaikuttanut anonyymiuteen niiden perheiden kohdalla, joilla lapsia on useassa ryhmässä. Supersankariseikkailutehtävän mukana oli lyhyt kysely tehtävään liittyen (liite 1, supersankariseikkailu), mutta vastauksia ei palautunut tilastollisesti merkittävästi.

7.1 Vuorovaikutustehtävien toteutuksen havainnointi

Luontoaiheinen taulu -tehtävän kohdalla päiväkodille palautui yhteensä 11 teosta. Lisäksi muutamia teoksia palautui palautusajan jälkeen pitkin syksyä. Teoksia palautui kaikista ryhmistä pois lukien esikouluryhmä. Palautuneisiin teoksiin oli käytetty selvästi aikaa ja mielikuvitusta. Eräs vanhempi kommentoi tehtävää todella mukavaksi ja sanoi kertovansa tehtävästä myös ystävilleen. Toinen vanhempi taas ihmetteli eteiseen ilmestyneitä teoksia lapselleen ääneen, että minkähän ryhmän teoksia nämä ovat. Viestintä pelkän päiväkodin viestintäsovelluksen kautta oli näin ainakin osalla jäänyt näkemättä. Teokset laitettiin esille ulkoeteiseen, sillä vanhemmat eivät toteutusaikaan saaneet tulla päiväkotiin ulkoeteistä pidemmälle. Eräs alle kolmevuotiaista lapsista ihaili uloslähdössä omaa teostaan ja kertoi ylpeänä, että hän on äidin kanssa yhdessä tehnyt tuon.

Supersankaritehtävässä kyselyitä palautui päiväkodille vain kolme kappaletta. Näissä kaikissa oltiin tyytyväisiä tehtävään ja se koettiin mielekkääksi. Kysely tapahtui ajanjaksolla, jolloin tämän opinnäytetyön tekijä ei itse ollut päiväkodilla töissä, joten on mahdollista, etteivät kaikki päiväkodille palautuneet kyselyt tulleet tekijöille asti.

Vanhempien kirjoittamat kirjeet lapsille palautuivat hyvin kaikissa ryhmissä. Palautuksiin vaikutti, että ryhmät kyselivät näiden perään ahkerasti. Kirjeiden tärkeyttä myös painotettiin, koska haluttiin, että kaikille lapsille on oma kirje. Kirjeissä tuli esiin, kuinka vanhemmat olivat oikeasti pysähtyneet miettimään oman lapsensa vahvuuksia ja supersankaritaitoja.

Muissa tehtävissä (leivonta, lapsi-vanhempi haastattelu ja koko perheen pelihetki) ei ollut palautettavia osioita. Palautettavien osioiden ajateltiin luovan aikataulupainetta, kuormittavan vanhempia ja vaikuttavan näin tehtävien suorittamiseen. Näitä tehtäviä vanhemmat eivät myöskään kommentoineet päiväkodilla.

7.2 Vanhempien palaute vuorovaikutustehtävistä

Loppukyselyyn vastasi 26 vanhempaa, joka on noin 18 % päiväkodin asiakkaana olevista vanhemmista. Tämä tarkoittaa noin 18–36 % asiakkaana olevista perheistä. Ei ole tietoa, ovatko kaikki vastaajat eri perheistä, joten perheiden osallistumisprosenttia ei voida tarkkaan mitata. Vastaajista noin kolmasosa oli isiä (31 %, 8 vastaajaa) ja loput äitejä (69 %, 18 vastaajaa). Osa vanhemmista ei vastannut kaikkiin kysymyksiin. Kaikki vanhemmat (n = 25) kokivat tehtävien tekemisen lasten kanssa mukavaksi (ka 4,44, minimiarvo 4, asteikolla 1–5). Samoin kaikki vanhemmat (n = 24) kokivat, että lapset olivat nauttineet tehtävistä (ka 4,42, minimiarvo 4, asteikolla 1–5). Vanhempien avoimissa palautteissa korostui tyytyväisyys tehtäviin:

"Tehtävät olivat tosi mukavia, niitä oli hauska tehdä lapsen kanssa. -- Voisi sanoa että sai sen extra potkun aloittaa ne hommat, mitä ei arjessa normaalisti ole."

"Lämmin kiitos inspiroivista ja keskenään erilaisista tehtävistä."

"Tehtävät olivat mukavia tehdä yhdessä ja hyvä kun välillä ei tarvinnut itse keksiä jotain tekemistä."

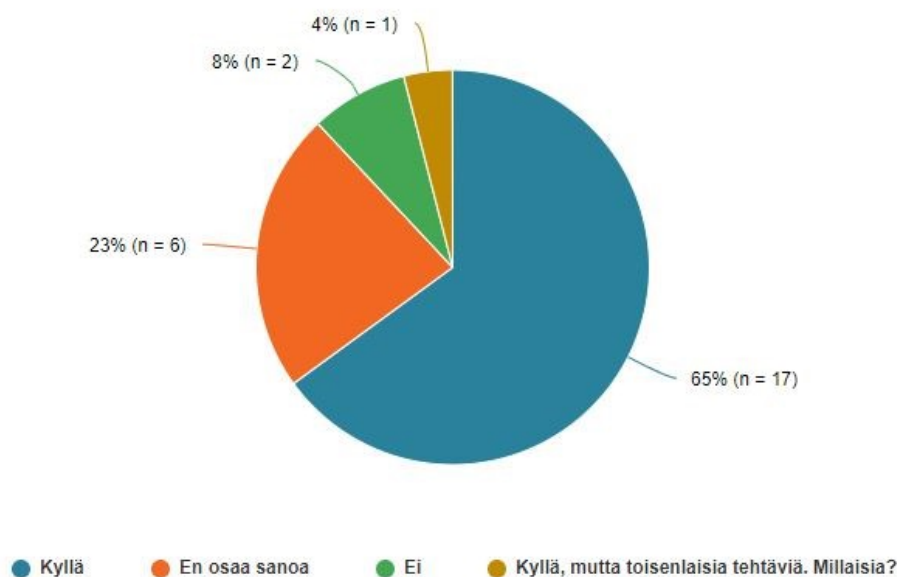
"Kivoja tehtäviä."

"Hieno ajatus. Omassa perheessä kyseisiä asioita ja puuhia tulee tehtyä muutenkin."

Kysymykseen "Koetko, että vuorovaikutustehtävillä oli positiivinen vaikutus sinun ja lapsesi vuorovaikutussuhteeseen?" vastasi 16 vastaajaa (62 % vastaajista). He kaikki kokivat vaikutuksen olleen positiivinen (ka 4,31, minimiarvo 4, asteikolla 1–5). Kaksi kolmasosaa vastaajista (n = 26) toivoi saavansa myös jatkossa vastaavia tehtäviä päiväkodista (kuva 2). Vastaajista kaksi ei toivonut tehtäviä jatkossa. Vastaaja, joka toivoit toisenlaisia tehtäviä, toivoi *"viikonlopputehtäviä"*.

9. Haluaisitko jatkossa saada päiväkodista vastaavia tehtäviä perheen kanssa yhdessä tehtäväksi?

Vastaajien määrä: 26

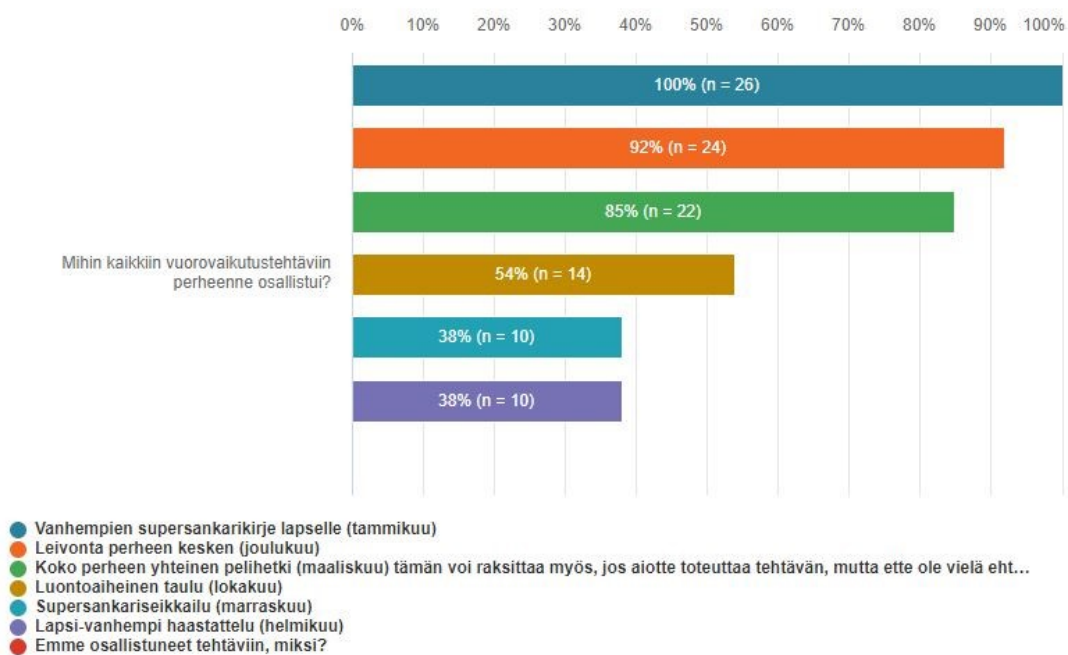

KUVA 2. Haluaisitko jatkossa saada päiväkodista vastaavia tehtäviä perheen kanssa yhdessä tehtäväksi?

Kolmen vastaajan perhe oli osallistunut kaikkiin tehtäviin. Vastauksissa esiintyi hajontaa sen suhteen, moneenko tehtävään yksittäisen vastaajan perhe oli osallistunut ja mitkä nämä tehtävät olivat olleet. Jokaiseen tehtävään oli osallistunut vastaajien perheistä vähintään kolmasosa (kuva 3). Kyselyyn sai vastata perheen molemmat vanhemmat, joten ei ole tietoa, kuinka monta perhettä vastaajat edustavat. Vanhempien supersankarikirje lapselle -tehtävään oli osallistunut kaikkien vastaajien perheet (26 vastaajaa). Seuraavaksi eniten perheet olivat osallistuneet leivontatehtävään (24 vastaajaa) ja koko perheen pelihetkelle (22 vastaajaa). Loppukysely jaettiin pelihetketehtävän yhteydessä ja tehtävän sai rastittaa, vaikka pelihetkeä ei vielä olisi ehtinyt järjestää, mutta aikomus on. Tulos voi siis erota todellisten osallistujien määrästä tämän tehtävän kohdalla.

2. Mihin kaikkiin vuorovaikutustehtäviin perheenne osallistui?

Vastaajien määrä: 26, valittujen vastausten lukumäärä: 106

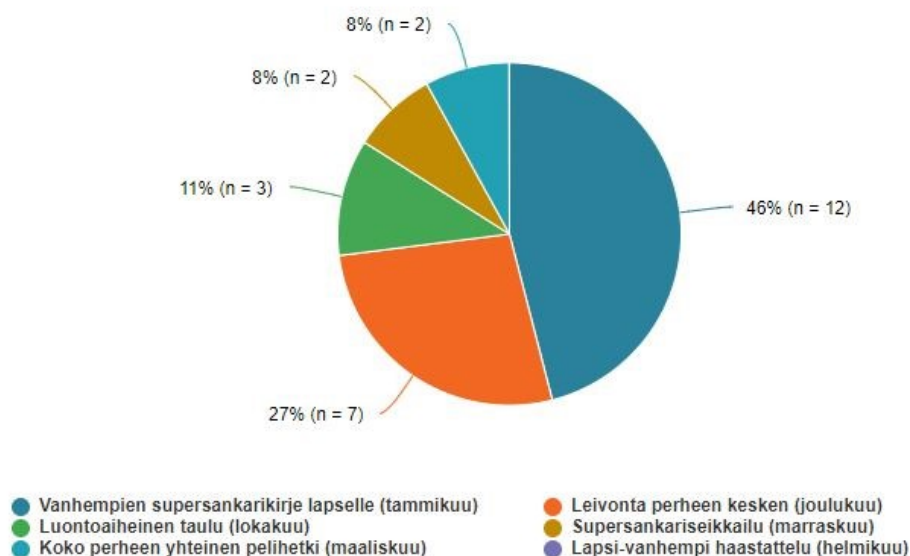

KUVA 3. Mihin kaikkiin vuorovaikutustehtäviin perheenne osallistui?

Vastaajista (n = 26) melkein puolet (kuva 4) mainitsi parhaaksi tehtäväksi vanhempien supersankarikirjeen lapselle. Toiseksi suosituin oli perheen yhteinen leivontahetki, jonka valitsi reilu viidennes. Lapsi-vanhempi haastattelua lukuun ottamatta kaikki tehtävät saivat mainintoja.

3. Mikä tehtävistä oli mielestänne paras?

Vastaajien määrä: 26

KUVA 4. Mikä Tehtävistä oli mielestänne paras?

Haastavaksi vanhemmat kokivat erityisesti yhteisen ajan löytämisen tehtäville (27 %, 7 vastaajaa) ja tehtävien aloittamisen (34 %, 9 vastaajaa). Kolmasosa vastaajista ei kokenut mitään vaikeaksi (31 %, 8 vastaajaa). Avoimissa vastauksissa nousi esiin, että osa vastaajista toivoi enemmän aikaa tehtävien suorittamiseen. Vanhempien vastauksissa ilmeni myös, että kaikki tehtävät, eivät soveltuneet taaperoikäisen kanssa suoritettavaksi.

"Aina ei ehtinyt tehdä kaikkea, arki on hektistä."

"Aikaa tehtävien tekoon olisi voinut etenkin ensimmäisten kohdalla olla enemmän."

"Ihan kaikkia ei muistettu tehdä."

"Kaikki tehtävät ei toiminut lapsen kanssa joka ei osaa puhua."

8 POHDINTA

Kehittämistyön toteutus onnistui tavoitteidemme mukaan. Vanhemmat kokivat loppukyselyn perusteella kehittämämme vuorovaikutustehtävät mielekkäiksi ja saamamme palaute oli positiivista. Työmme ensisijaisena tavoitteena oli vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen parantaminen. Vanhempien palautteen pohjalta arvioituna tämä tavoite toteutui. Vanhemmat kertoivat tehtävien motivoineen yhteisen tekemisen aloittamiseen ja tuoneen uusia ideoita yhteiseen tekemiseen.

Valikoimme kohderyhmäksi kaikki päiväkodin lapsiryhmät, jotta kehittämistyötä pystyisi mahdollisimman hyvin myöhemmin hyödyntämään. Työn arvioinnin ja hyödyntämisen kannalta tämä oli hyvä ratkaisu, mutta koimme kehittämistyön aikana haastavaksi huomioida eri-ikäiset lapset kattavasti tehtävissä. Lisäksi koemme, että osallistumisprosentti olisi ollut suurempi, mikäli tehtävät olisi kohdennettu yhdelle ryhmälle. Nyt ne mahdollisesti jäivät etäisiksi osalle perheistä, mikä ei innostanut osallistumaan.

Harmillisesti emme päässeet seuraamaan vuorovaikutustehtävien toteutusta, kun niitä ei pystytty järjestämään päiväkodilla. Tämä olisi mahdollistanut havainnoinnin tehtävien aikana ja olisimme voineet kehittää paremmin tehtävien sisältöjä jatkoa varten. Samalla olisimme päässeet keskustelemaan vanhempien kanssa, ja kysymään heidän toiveitaan sekä näkemyksiään kasvatuskumppanuiden toteutumisesta.

8.1 Kehittämistyön prosessin ja vuorovaikutustehtävien toteutuksen arviointi

Kehittämistyömme ensisijainen tavoite vaikuttaa positiivisesti vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutussuhteeseen toteutui. Tehtävät eivät vaikuttaneet yhdenkään kyselyyn vastanneen vanhemman mielestä negatiivisesti vuorovaikutussuhteeseen. Onnistumisen arviointi pohjautuu vanhempien kyselyyn antamiin vastauksiin, sillä emme pystyneet havainnoimaan tilanteita, joissa tehtävät suoritettiin. Voidaan kuitenkin olettaa, että koska perheet kokivat tehtävät mukaviksi ja niiden vaikuttaneen positiivisesti vuorovaikutussuhteeseen, on vaikutus todella ollut tämä. Koska tehtävät ovat lisänneet positiivisia vuorovaikutushetkiä lapsen ja vanhemman välillä, ne ovat todennäköisesti vaikuttaneet positiivisesti myös lapsen kiintymyssuhteeseen vanhempaansa ja tukeneet varhaista vuorovaikutusta. Tehtävissä, joissa oli palautuksia päiväkotiin (luontoaiheinen taulu ja vanhempien kirje lapselle) näkyi, että tehtäviin oli selvästi käytetty aikaa. Vanhemmat kokivat heidän huomioimisensa myönteisenä, joka vaikuttaa positiivisesti kasvatuskumppanuuteen.

Kehittämistyön prosessi onnistui pääosin suunnitelmien mukaan, mutta jouduimme soveltamaan alkuperäistä suunnitelmaa muutaman tehtävän osalta pandemiatilanteen vuoksi. Alun perin osa tehtävistä oli tarkoitus tapahtua päiväkodilla, jolloin olisimme voineet havainnoida vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Esimerkiksi supersankariseikkailun oli tarkoitus olla isänpäivän tehtävärata päiväkodin pihalla, mikäli yhteisiä tapahtumia ei olisi peruttu. COVID-19 vaikutti myös tehtävien jakamiseen, sillä vanhemmat eivät saaneet tulla sisälle päiväkotiin, emmekä siis nähneet hyötyä ryhmien ilmoitustaulujen käytöstä. Osa tehtävistä ohjeistettiin pelkästään päiväkodin sisäisen viestintäsovelluksen kautta, eikä näin välttämättä tavoittanut kaikkia vanhempia.

Suunnitteluvaihetta olisimme voineet täydentää kysymällä vanhemmilta etukäteen, millaisia tehtäviä he toivovat. Samoin lapsilta olisi voitu kysyä, mitä he haluaisivat tehdä vanhempiensa kanssa. Tämä olisi luultavasti lisännyt vanhempien motivaatiota tehtävien tekemiseen. Koemme, että kerran kuukaudessa on sopiva väli tehtäville. Toteutuksessa emme kuitenkaan määritelleet, missä vaiheessa kuukautta ohjeistus annetaan, ja näin osa tehtävistä ohjeistettiin ehkä liian lyhyellä aika välillä. Tehtävien tarkempi aikataulutus etukäteen olisi jättänyt vanhemmille enemmän aikaa suorittaa tehtäviä.

Vuorovaikutustehtävien sisällöt tukivat vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Kannustimme niissä positiivisiin asioihin, kuten kehumiseen ja hyvien asioiden huomioimiseen. Tehtävissä toteutui kattavasti Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) esitetyt pedagogiset tavoitteet. Kahdessa tehtävässä korostui luontokasvatus, ja kolmessa tehtävässä näkyi päiväkodin toimintakauden sankariteema. Luontokasvatus olisi voinut näkyä tehtävissä enemmän.

Vaikutti, että esikouluryhmän osallistumisprosentti oli pienempi kuin muissa ryhmissä. Uskomme tämän johtuvan siitä, että esikoululaisilla on arjessa enemmän tekemistä. Esikouluikäisillä lapsilla on vapaa-ajalla enemmän harrastuksia ja he näkevät jo enemmän kavereitaan, joten aikaa tehtäville on ehkä vaikeampi löytää. Näkemyksemme on, että tehtävät soveltuvatkin paremmin nuorempien lasten ryhmille.

8.2 Työn luotettavuus ja eettisyys

Kehittämistyön vaikutusten arviointi perustuu pääosin teettämäämme loppukyselyyn. Kysymykset olivat selkeitä ja kysely nopea vastata, joten on oletettavaa, että saamamme vastaukset ovat luotettavia. Kehotimme myös perheitä, jotka eivät olleet osallistuneet tehtäviin, vastaamaan kyselyyn. On kuitenkin mahdollista, että samat perheet, jotka eivät ole kokeneet tehtäviä mielenkiintoisiksi, eivät myöskään vastanneet kyselyyn. Kyselylinkki jaettiin saman viestintäsovelluksen kautta kuin tehtävätkin, eikä se välttämättä ole tavoittanut perheitä, jotka eivät käytä sovellusta aktiivisesti. Vastausprosentti jäi melko pieneksi, mutta vastausmäärää (n = 26) voidaan silti pitää merkittävänä opinnäytetyön arvioinnin kannalta.

Kehittämistyössä ei ole mitattu tehtävien vaikuttavuutta millään objektiivisella mittarilla. Arviointi perustui ainoastaan vanhempien omaan arvioon. Suoraa päätelmää tehtävien hyödyllisyydestä vuorovaikutussuhteelle ei näin voida tehdä. Loppukysely osoitti kuitenkin, että vanhemmat kokivat tehtävät mielekkäiksi ja näkivät vastaaville tehtäville paikan tulevaisuudessakin.

Tehtäviin osallistuminen oli vapaaehtoista. Huomioimme, että tehtäviin pystyy osallistumaan esteettömästi kaikki, eikä niitä ollut kohdennettu tietyille ryhmälle. Emme halunneet kohdentaa tehtäviä pelkästään tukea tarvitseville perheille, vaan näemme kaikkien perheiden hyötyvän niistä. Kysely laadittiin niin, ettei anonymisuus vaarannu – esimerkiksi lapsen ryhmää ei kysytty, ettei se mahdollista perheiden, joilla on lapsia monessa ryhmässä, tunnistamista.

8.3 Ammatillinen kasvu

Kehittämistyö on mielestämme onnistunut ja aiomme tulevina varhaiskasvatuksen opettajina hyödyntää vastaavia tehtäviä työssämme. Uskomme, että tehtävät lisäävät vanhempien ja lasten yhteistä tekemistä ja toimivat näin ennalta ehkäisevän tuen muotona. Tehtävät tukevat vanhempien vanhemmuus- ja vuorovaikutustaitoja ja ehkäisevät sitä kautta riskiryhmässä olevien lasten tulevaa ongelmakäyttäytymistä.

Koemme tämän työmenetelmän kehittämisen sekä hyödyntämisen vahvistaneen ammatillista osaamistamme. Kokemuksemme on, että työmenetelmän käyttäminen vaikutti positiivisesti vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön ja tuki näin kasvatuskumppanuutta. Mielestämme kehittämistyö on merkityksellinen päiväkotityötä ajatellen, mutta myös ehkäisevän lastensuojelun näkökulmasta.

Ajattelemme, että tulevaisuudessa valmistuvat varhaiskasvatuksen sosionomit voisivat olla niitä varhaiskasvatuksen osaajia, jotka varhaiskasvatuksen tiimissä ideoivat vastaavia tehtäviä lasten vanhemmille. Varhaiskasvatuksen sosionomeilla on koulutuksensa puolesta hyvät valmiudet perheiden kanssa tehtävään työhön ja ennalta ehkäisevän tuen muotojen tarjoamiseen. Sosionomit pystyvät hyödyntämään osaamistaan lastensuojelu- ja perhetyöstä kehittäessään varhaisen ja ennaltaehkäisevän tuen työmenetelmiä päiväkotiin.

8.4 Hyödynnettävyys ja kehittämisideat

Päiväkodeissa opinnäytetyön tuloksia kannattaa hyödyntää, kun suunnitellaan toimintaa ja viestintää vanhemmille päin. Tässä kehittämistyössä esitellyillä vuorovaikutustehtävillä on hyvä aloittaa ja vastaavia tehtäviä on helppo ideoida lisää. Esimerkiksi vanhempainillassa on helppo kysyä oman ryhmän vanhemmilta, millaisia puuhia he toivovat arkeen. Vuorovaikutustehtävät voivat liittyä päiväkodin toiminnassa sillä hetkellä esillä oleviin teemoihin tai niitä voi jakaa osana kuukausikirjettä. Tehtäviä voidaan järjestää myös koko päiväkodin yhteisissä tapahtumapäivissä.

Suosittellemme hyödyntämään tätä työmenetelmää varhaiskasvatuksessa heti toimintakauden alusta asti. Luontevasti aloittaminen tapahtuu esimerkiksi vanhempainillassa, ja näin työmenetelmästä tulee luonnollinen osa toimintaa sekä varhaiskasvattajille että vanhemmille. Uskomme tämän lisäävän vanhempien motivaatiota ja mielenkiintoa tehtäviä kohtaan. Tehtäviä ei ehkä silloin koeta ylimääräiseksi aikaa vieväksi asiaksi arjessa.

Jatkossa voi olla syytä pohtia kuinka huomioidaan paremmin perheet, joilla varhaista tuen tarvetta on enemmän. Tehtäviä voidaan lisäksi suunnata tarpeen mukaan eri kulttuuritautaisille tai monikulttuurisille perheille. Nyt mahdollisesti juuri ne perheet, joilla tuen tarvetta jo on, saattoivat kokea resurssipulaa (aika, omat voimavarat, motivaatio) tai vähäistä kiinnostusta yhteiseen tekemiseen lasten kanssa. Tässä kehittämistyössä tehtävät keskittyivät pääosin suoraan vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutussuhteeseen. Jatkossa tehtävissä voisi ottaa keskiöön myös vanhemman jakamisen ja omat voimavarat ja kehittää niitä tukevia harjoitteita. Vaikutukset lapsen ja vanhemman vuorovaikutussuhteeseen ovat epäsuoria, mutta mahdollisesti jopa tehokkaampia. Mielenkiintoista

olisi myös tutkia pidemmällä aika välillä, onko työmenetelmällä vaikutuksia lastensuojelutyön näkökulmasta.

Tehtävien sisällöissä voidaan hyödyntää myös enemmän kosketuksen voimaa. Kiintymyssuhdetta ja varhaista vuorovaikutusta tutkivissa tutkimuksissa on nostettu esiin kosketuksen voima. Vahva, laaja ihoalueita stimuloiva kosketus lieventää stressiä ja on merkittävää esimerkiksi keskosten hoidossa. Rottatutkimuksissa paljon emon kosketusta saaneet poikaset kehittyivät muun muassa paremmiksi stressinhallinta- ja ongelmanratkaisukyvyiltään ja elivät pidempään. (Mäkelä 2003, 113–114.) Tämän opinnäytetyön tehtävissä fyysisen kosketuksen merkitystä ei ole huomioitu, eikä sitä esiinny kuin supersankaritehtävässä. Vuorovaikutustehtäviä lisää ideoidessa kannattaa tarjota tehtäviä, joissa kosketusta tulee enemmän, esimerkiksi yhteinen satuhierontahetki tai halhippa.

Lisäksi tehtävien sisällöissä kannattaa huomioida teemat, joita päiväkodissa käsitellään sillä hetkellä. Tämä luo lapsen näkökulmasta yhtenäisyyttä kodin ja päiväkodin kasvatusympäristöjen välille. Tehtävät voivat toimia vuorovaikutteisesti päiväkodin kanssa, niin että osa tehtävästä toteutuu kotona ja osa päiväkodissa. Tehtävissä voi olla myös jatkuvuutta keskenään, ne voivat esimerkiksi muodostaa kokonaisuutena jonkinlaisen projektityön.

Suosittelimme päiväkodissa työskenteleviä varhaiskasvattajia pohtimaan, kuinka juuri heidän lapsiryhmässään tällaisia vanhemmuutta tukevia tehtäviä voidaan hyödyntää. Työmenetelmä toimii varhaisen tuen ja ehkäisevän lastensuojelun työmuotona, mutta soveltuu ehdottomasti käytettäväksi kaikkien perheiden kanssa. Säännöllisesti käytettynä työmenetelmä tukee yhteistyösuhdetta vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä ja lisää lasten kokemusta yhtenäisestä kasvatusympäristöstä.

LÄHTEET

Ahonen, Liisa 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Alasuutari, Maarit 2006. Kulttuuriset kehukset kasvatusvuorovaikutuksessa. Teoksessa Kirsti Karila, Maarit Alasuutari, Maritta Hännikäinen, Anna Raija Nummenmaa & Helena Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 70–90.

Borajy, Shazan, Albkhari, Dania, Turkistani, Huda Altuwairiqi, Reham, Aoalshamat, Khalid, Altaib, Tahir & Almeelman, Wijdan 2019. Relationship of electronic device usage with obesity and speech delay in children. *Family Medicine & Primary Care Review* 2019; 21(2). 93-97.
<http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-3bc4fb4e-665f-4c9c-9396-860d2a40be73>. Viitattu 12.1.2021.

Green Care Finland Ry julkaisuaika tuntematon. Luonto lasten kehityksessä. Muuttuvat kasvuympäristöt. Verkkajulkaisu. <https://www.gcfinland.fi/green-care-/vaikuttavuus/luonnon-terveytta-edistavat-vaikutukset/luonto-lasten-kehityksessa-/>. Viitattu 21.3.2021.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2010. Tutki ja kirjoita. 15.–16. painos. Helsinki: Tammi.

Hynynen, Laura 2019. Kyllin hyvä vanhemmuus. Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Centria-ammattikorkeakoulu.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019051710325>. Viitattu 10.9.2020.

Hämäläinen, Juha 2011. Perheintervention oikeutus lastensuojelussa. Teoksessa Aini Pehkonen & Marja Väänänen-Fomin (toim.) Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-Kustannus, 47–65.

Jousteniemi, Kaisla & Mustonen, Veera 2013. Ruuhkataidot. Iloa vanhemmuuteen. Helsinki: Kustannus oy Duodecim, 43–44.

Järvinen, Mervi, Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kaarakainen, Suvi-Sadetta & Lehto, Mari 2018. Lähisuhdeväkivaltaa ja muita kertomuksia – Äitien älylaitteiden käyttö mediajulkaisuudessa. *WiderScreen* 21 (3). <http://widerscreen.fi/numerot/2018-3/lahisuhdevakivaltaa-ja-muita-kertomuksia-aitien-alylaitteiden-kaytto-mediajulkaisuudessa/>. Viitattu 12.1.2021.

Karila, Kirsti 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Kirsti Karila, Maarit Alasuutari, Maritta Hännikäinen, Anna Raija Nummenmaa & Helena Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 91–108.

Karjalainen, Piia, Santalahti, Päivi & Sihvo, Sinikka 2016. Vaikuttavatko vanhemmuustaitoja tukevat ohjelmat lapsen käytöshäiriöiden ja -ongelmien ehkäisyssä ja vähentämisessä? Lääketieteellinen aikakauskirja *Duodecim* 132 (10), 967–974. <https://www.duodecimlehti.fi/duo13151>. Viitattu 27.3.2021.

Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. *Stakes*. Oppaita 63.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77944/OPA2006_063_Stakes.pdf?sequence=1. Viitattu 27.3.2021.

Keskinen, Soili & Virjonen, Heli 2004. Esipuhe. Teoksessa Soili Keskinen & Heli Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 8–9.

Kivijärvi, Marja 2003. Äidin sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa. Teoksessa Pirkko Niemelä, Pirkko Siltala & Tuula Tamminen. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 252–260.

Koivula, Merja & Laakso, Marja-Leena 2017. Lapsen varhainen kehitys kommunikaation, vuorovaikutussuhteiden ja leikin näkökulmista. Teoksessa Merja Koivula, Anna Siippainen & Paula Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 108–128.

Korhonen, Merja 2006. Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa Kirsti Karila, Maarit Alasuutari, Maritta Hännikäinen, Anna Raija Nummenmaa & Helena Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 51–69.

Korhonen, Satu & Holopainen, Laura 2015. Vanhempana vahvemaksi – kohti myönteistä vuorovaikutusta. Kirja vanhemmuudesta ja sen tukemisesta. Satu Korhonen.

Kuikka, Maarit 2005. Mitä varhaisella puuttumisella tarkoitetaan. Opettaja-lehti 23.9.2005, liite B, 6–7. <https://www.iskl.fi/julkaisut/varpu-lapselle-tukea-ajoissa/>. Viitattu 22.3.2021.

Kuokkanen, Helena 2014. Kasvatus ja varhaiskasvatus. Teoksessa Arja Häkkä, Helena Kuokkanen & Arja Virolainen (toim.) Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita, 9–53.

Kuopion kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019. Kasvun ja oppimisen lautakunta 11.6.2019. https://www.kuopio.fi/documents/7369547/7632909/Kuopion_kaupungin_varhaiskasvatussuunnitelma.pdf/f293342d-4520-41ae-9fe3-78d2a2785506. Viitattu 10.9.2020.

Leskisenoja, Eliisa 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toteuta käytännössä. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018. Lapsen ja vanhemman varhainen vuorovaikutus. Verkkojulkaisu. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-ja-vanhemman-varhainen-vuorovaikutus/>. Viitattu 7.9.2020.

Mauno, Anna 2009. Kokkikerho koulussa. Ehkäisevän työn alueellisen mallin mukaisesti. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-200911266242>. Viitattu 10.9.2020.

Mykkänen, Johanna & Böök, Marja Leena 2017. Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa Merja Koivula, Anna Siippainen & Paula Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 75–86.

Mäkelä, Jukka 2003. Piirteitä aivojen varhaisesta kehityksestä. Teoksessa Pirkko Niemelä, Pirkko Siltala & Tuula Tamminen (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 107–124.

Nikkinen, Irja 2001. Metsämörri. Helsinki: Rakennusalan Kustantajat RAK, Kustantajat Sarmala Oy & Suomen Latu.

Norlandia Louna julkaisuaika tuntematon. Luontopäiväkodit. Verkkojulkaisu. <http://louna.norlandiapaivakodit.fi/Sisalto/Sivu/84024>. Viitattu 20.9.2020.

Norlandia Päiväkodit 2020. Uusi Norlandia Quest teema on Sankarit! Verkkojulkaisu. <https://norlandiapaivakodit.fi/Sisalto/Uutiset/125834>. Viitattu 14.11.2020.

Nummenmaa, Anna Raija 2006. Kasvattajien yhteisö ja kasvatuskulttuuri. Teoksessa Kirsti Karila, Maarit Alasuutari, Maritta Hännikäinen, Anna Raija Nummenmaa & Helena Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 19–33.

Nummenmaa, Lauri 2019. Kuinka tunteet tekevät meistä ihmisiä. Helsinki: Tammi.

Ovaska, Maria 2004. Päiväkotihenkilökunnan näkemyksiä perhetyöstä ja Kasvuturve-projektista. Teoksessa Soili Keskinen & Heli Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 59–72.

Paavola, Auli, Honkavaara, Pirjo, Muuronen, Kaisu, Mäkinen, Päivi, Tolonen, Mervi & Varsa, Marjo. Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus. Lastensuojelulain vaikutukset eri ammattiryhmien toimintatapoihin: Mikä toimii, mikä takkuaa, mitä pitäisi kehittää? Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf. Viitattu 27.3.2021.

Paavola-Ruotsalainen, Leila & Rantalainen, Katariina 2020. Varhaiset vuorovaikutustaidot. Teoksessa Elina Niemitalo-Haapola, Sini Haapala & Soile Ukkola (toim.) Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-Kustannus, 17–36.

Pajulo, Marjukka 2018. Viekö älylaite vauvalta vanhemman? Potilaan lääkirilehti -verkkójulkaisu 1.3.2018. <https://www.potilaanlaakarilehti.fi/kommentit/vieko-alylaite-vauvalta-vanhemman/>. Viitattu 15.1.2021.

Parikka-Nihti, Mari & Suomela, Liisa 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Raittila, Raija 2016. Ympäristökasvatus on lasten toimintaa. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. päivitetty painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 210–220.

Rautanen, Anna, Savolainen, Jenny & Vuori, Mira 2019. Vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Menetelmäkansio päiväkotitammenterhoon. Opinnäytetyö. Sosiaalipedagoginen varhaiskasvatus. Lahden ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019120424478>. Viitattu 10.9.2020.

Seligman, Martin 2004. 11th Reason to be Optimistic. Luento. TED konferenssi. Helmikuu 2004. https://www.ted.com/talks/martin_seligman_the_new_era_of_positive_psychology?language=fi#t-17138. Viitattu 18.3.2021.

Sinkkonen, Jari 2003. Lapsen kiintymyssuhteen syntyminen ja sen häiriöt. Teoksessa Pirkko Niemelä, Pirkko Siltala & Tuula Tamminen (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 92–106.

Soini, Anne & Sääkslahti, Arja 2017. Fyysinen aktiivisuus lapsen kasvun ja kehityksen tukena. Teoksessa Merja Koivula, Anna Siippainen & Paula Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 129–144.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Lapset, nuoret ja perheet. Huolen puheeksi ottaminen. Verkkójulkaisu. Päivitetty 4.6.2020. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen. Viitattu 22.3.2021.

Trogen, Tiia 2020. Positiivinen kasvatus. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Turja, Leena 2016. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. päivitetty painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 41–54.

Varhaiskasvatuslaki 2018/540. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>. Viitattu 13.3.2021.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2018:3a.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf. Viitattu 5.9.2020.

LIITE 1: KIRJEET VANHEMMILLE

Saatekirje

Hyvät vanhemmat,

[*Tähän tekijöiden lyhyt esittely.*]

Osana varhaiskasvatuksen opintoja teemme opinnäytetyön, jonka aiheena on varhaiskasvatus osana vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen tukemista.

Suunnitteleme puolen vuoden ajan, joka kuukaudelle yhden lapsen ja vanhemman yhteisen vuorovaikutustehtävän. Annamme kotiin pieniä tehtäviä, joissa korostuu yhteinen tekeminen oman lapsen kanssa.

Lapsen varhaiset vuorovaikutussuhteet luovat perustan myöhemmille vuorovaikutussuhteille ja muokkaavat myös lapsen aivojen rakenteita. Varhainen vuorovaikutus tarkoittaa kaikkea lapsen ja vanhempien yhteistä tekemistä, kokemista ja olemista. Positiivinen vuorovaikutus vahvistaa lapsen identiteettiä ja minäkuva, sekä luo perusturvallisuuden tunteen, joka mahdollistaa kaiken muun oppimisen.

Ensimmäinen tehtävä on jo nyt lokakuussa ja sen ohjeistus on liitteenä. Tässä lyhyesti listattuna myös muut tehtävät. Annamme tarkemman ohjeistuksen aina kuukauden alussa.

Lokakuu: Luontoaiheinen taulu, äidin (tai muun tärkeän aikuisen) ja lapsen yhteinen projekti

Marraskuu: Supersankariseikkailu, isän ja lapsen yhteinen supersankaritehtävä (myös muun arjessa tärkeän aikuisen kanssa, korvaa isänpäivätapahtuman)

Joulukuu: Pipareiden leivonta kotona perheen kesken

Tammikuu: Vanhempien kirjoittama kirje omalle lapselle

Helmikuu: Lapsi-vanhempi haastattelu, jossa panostetaan positiivisiin asioihin

Maaliskuu: Koko perheen yhteinen pelihetki

Opinnäytetyössämme emme tule julkaisemaan perheiden nimiä tai muita tunnistettavia tietoja.

On ihana päästä tekemään opinnäytetyötä kanssanne ja kiitämme jo tässä vaiheessa heittäytymistä mukaan työhömmelle!

[*Yhteystiedot kysymysten varalta ja lopputerveiset.*]

Luontoaiheinen taulu

Metsä on kauniissa syksyn väreissä ja täynnä kaikenlaista askartelumateriaalia. Ensimmäinen vuorovaikutustehtävä on ajateltu lapsen ja äidin yhteiseksi puuhaksi, mutta tehtävän voi toteuttaa myös muun arjessa tärkeän aikuisen kanssa.

Lähtekää lapsen kanssa yhdessä ulos seikkailulle metsään ja kerätkää askarteluun sopivia materiaaleja. Voitte yhdessä miettiä, mikä kaikki siihen voisi sopia (kepit, lehdet, kävyt jne.). Askarrelkaa näistä paperille liimaamalla yhteinen taideteos. Voitte myös keksiä muita tapoja toteuttaa taideteoksen (esimerkiksi valokuvaamalla sen tai tekemällä kolmiulotteisen teoksen). Tärkeintä ei ole lopputulos, vaan yhdessä vietetty aika.

Lokakuun lopussa tuokaa taideteos päiväkotiin. Teoksista tehdään taidenäyttely.

Toivotamme ihania puuhasteluhetkiä lapsen kanssa!

Supersankariseikkailu

Marraskuun tehtävä on isänpäivän hengessä ajateltu isän ja lapsen yhteiseksi, mutta mahdollista toteuttaa myös muun tärkeän aikuisen kanssa. Jos teillä on taskulamppu, ottakaa se mukaan. Isä voi lukea tarinaa samalla, kun toteutate tehtäviä lapsen kanssa yhdessä.

Hirmuinen ja hurja pahis (keksikää oma nimi) on hyökkäämässä Kuopioon ja Kuopio tarvitsee supersankarilapsien ja heidän isien apua.

Etsikää ensin supersankarille oma viitta tai muu taikavaate, jota hän tarvitsee pelastaessaan kaupunkia ja lähtekää sitten yhdessä ulos etsimään pahista. Kiivetkää ensin jonnekin korkealle (esim. kivi, kiipeilyteline yms.) ja tähystäkää oikein tarkasti, missä vihollinen on.

Tuolla näkyikin vilaus! Ottakaa supersankarin lentoasento ja juoskaa nopeasti kohti pahista.

Mutta voi ei, pahis pääsikin vielä karkuun! Etsikää taikaväline supersankarille, jonka avulla hän voi paikantaa pahiksen uudelleen tai käyttää apuna pahiksen päihittämiseen.

Näytä isälle hienoin supersankaritemppusi. Isä näyttää lapselle oman supersankaritemppunsa ja lapsi tekee tämän perässä.

Pahiksen sijaintia pitää tähystää uudelleen. Koska pieni supersankari ei kunnolla näe, tarvitsee tämä isän apua päästäkseen korkeammalle (esimerkiksi nostamalla hartioille tai syliin).

Etsikää pahista taskulampun valon avulla. Pahis on kovasti piileksinyt supersankareita, mutta nyt valo saa sen keskittymisen herpaantumaan. Tuollahan se onkin!

Keksikää ja tehkää yhdessä supersankariliike, jolla kukistatte pahiksen.

Kuopio on nyt pelastettu ja voitte lähteä yhdessä juhlimaan voittoanne mehun ja ruuan tai herkkujen merkeissä.

LOPPU.

Mukavaa yhteistä seikkailua!

Toivottavasti viihdyitte tehtävän parissa. Toivoisimme, että vastaatte vielä näihin kysymyksiin ja palautatte lapun päiväkotiin. Tämä auttaa meitä oman opinnäytetyön arvioinnissa.

Mihin kiipesitte tähystämään?

Minkä taikavälineen valitsitte?

Mistä pahis lopulta löytyi ja kuinka kukistitte sen?

Oliko tehtävä mieleinen? Ympyröi vastaus:

Pipareiden leivonta kotona perheen kesken

"Loistaa kuu ja illan tähti, tontut ne hämyssä liikkeelle lähti. Minne vain kulkee tonttujen retki, siellä on ilon ja riemun hetki"

Joulu lähestyy ja joulun aika leijailee luonamme. Miltä kuulostaisi yhteinen aika perheen/ lähimmäisten kesken leivonnan merkeissä?

Pipareiden leivonta sankariteemalla:

Voitte piirtää yhdessä oman supersankarinne paperille ja leikkaamalla tehdä siitä sopivan muotin. Vain mielikuvitus on rajana, haluatteko tehdä oman supersankarin vai kenties supersankarin auton? Sankari voi olla myös vaikka palomies tai lääkäri.

Tehtävässä on mahdollisuus toteuttaa lapsen omia kiinnostuksen kohteita, jotta oma sankari on mukava leipoa (esimerkiksi Muumit, Ryhmä Hau, Autot, Ninjago). Jos kotona on valmiina lapselle mieluisia muotteja, niitäkin voi hyödyntää sankarin leivonnassa. Koristelkaa lopuksi valmis piparisankari.

Mukavia leipomishetkiä!

Vanhempien kirje omalle lapselle

Helmikuun ensimmäisellä viikolla juhlimme sankareita. Viikkoon liittyen meillä on vanhemmille salainen tehtävä: **kirjoita omalle supersankarilapsellesi kirje**. Keskity kirjeessä positiivisiin asioihin ja oman lapsen vahvuuksiin. Apuna voit käyttää seuraavia kysymyksiä.

Miksi lapsesi on hyvä?

Mikä tekee hänestä ainutlaatuisen?

Mikä hänessä on parasta?

Mitä supersankaritaitoja hänellä on?

Kirjeet luetaan ryhmissä helmikuun ensimmäisellä viikolla ja näin jokainen lapsi saa vuorollaan oman supersankarihetkensä. **Toivomme, että osallistutte tehtävään, ettei kukaan lapsi jää ilman supersankarikirjettä!**

Palauta kirje salaisesti lapsesi oman ryhmän aikuiselle tammikuun aikana.

Vanhemman ja lapsen välinen haastattelu

Tässä tehtävässä pääsette lapsen kanssa haastattelemaan toisianne. Voitte kysyä kysymykset itse tai ottaa mukaan kolmannen osapuolen kysymään ja kirjaamaan vastaukset. Haastattelussa on tarkoitus keskittyä positiivisiin asioihin. Voitte käyttää alla olevia kysymyksiä apuna tai keksiä kysymykset itse.

Viimeisenä kysymyksenä on yhteinen toivepuuha. Saatte molemmat esittää oman toiveen yhteisestä puuhasta (esimerkiksi yhteinen leipomishetki, puistoreissu, mäenlasku, legorakentelu...). Merkatkaa itsellenne ylös, milloin aiotte toteuttaa yhteisen puuhan.

Tehtävän tarkoitus on rauhoittua hetkeksi keskustelemaan, sanoittaa omaa välittämistään ja herättää positiivisia tunteita.

Lapsen kysymykset vanhemmalle:

Mikä minussa on parasta?

Missä olen taitava?

Mikä on sinun lempivärisi? Entä lempiruoka?

Mikä on paras leikki yhdessä?

Mitä kivaa haluat sanoa minulle?

Lapsen oma kysymys:

Vanhemman kysymykset lapselle:

Mikä minussa on parasta?

Mitä voisit vielä harjoitella?

Mitä osaat tehdä hyvin?

Mitä kivaa haluat sanoa minulle?

Vanhemman oma kysymys:

Yhteinen toivepuuha:

Koko perheen pelihetki

Pääsette viettämään yhteisen pelihetken koko perheen kanssa. Jokainen pelaaja voi valita ensin yhden peli, jonka jälkeen voitte yhdessä päättää missä järjestyksessä ja montako peliä pelaatte. Keskittykää pelin aikana kannustamiseen, kehumiseen ja onnistumisiin. Mikäli pelihetki nostaa pintaan harmitusta, on lapsen tunne hyvä sanoittaa ja tukea lasta pääsemään siitä yli. Harjoitelkaa sääntöjen noudattamista ja oman vuoron odottamista ikätason mukaisesti. Pelit voivat olla esimerkiksi muistipelejä, noppapelejä tai palapelejä.

Pelihetken aikana toiveena olisi, että **älylaitteet jätettäisiin pois** ja keskityttäisiin mukavaan hetkeen yhdessä lapsen kanssa.

Vinkki: kirjastosta on mahdollisuus lainata lautapelejä, jos kotoa ei löydy peliä, jota haluaisitte yhdessä kokeilla.

Tsemppiä peliin!

LIITE 2: KYSELYLOMAKE

Loppukysely vuorovaikutustehtävistä**1. Oletko lapsen?**

- Isä
- Äiti
- Muu huoltaja
- En halua sanoa

2. Mihin kaikkiin vuorovaikutustehtäviin perheenne osallistui?

- Luontoaiheinen taulu (lokakuu)
- Supersankariseikkailu (marraskuu)
- Leivonta perheen kesken (joulukuu)
- Vanhempien supersankarikirje lapselle (tammikuu)
- Lapsi-vanhempi haastattelu (helmikuu)
- Koko perheen yhteinen pelihetki (maaliskuu) tämän voi raksittaa myös, jos aiotte toteuttaa tehtävän, mutta ette ole vielä ehtineet
- Emme osallistuneet tehtäviin, miksi?

3. Mikä tehtävistä oli mielestänne paras?

- Luontoaiheinen taulu (lokakuu)
- Supersankariseikkailu (marraskuu)
- Leivonta perheen kesken (joulukuu)
- Vanhempien supersankarikirje lapselle (tammikuu)
- Lapsi-vanhempi haastattelu (helmikuu)
- Koko perheen yhteinen pelihetki (maaliskuu)

4. Koitko vanhempana tehtävien tekemisen mukavaksi?

5. Olivatko tehtävät lapsen/lasten mielestä mukavia? Voit arvioida itse tai kysyä lapsen/lasten mielipidettä.

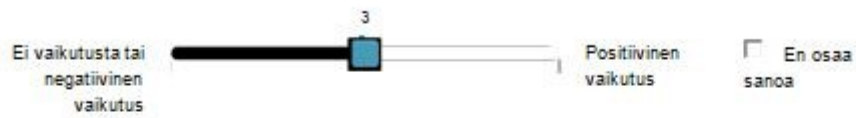
6. Koitko, että teillä oli omassa arjessa aikaa tehdä tehtäviä?

7. Tuntuiko jokin vaikealta? (Valitse merkittävin syy.)

- Yhteisen ajan löytäminen
- Tehtävien aloittaminen
- Tehtävien suorittaminen
- Vuorovaikutus lapsen kanssa
- Muu, mikä?
- Mikään ei tuntunut vaikealta

8. Koetko, että vuorovaikutustehtävillä oli positiivinen vaikutus sinun ja lapsesi vuorovaikutussuhteeseen?

9. Haluaisitko jatkossa saada päiväkodista vastaavia tehtäviä perheen kanssa yhdessä tehtäväksi?

- Kyllä
- Kyllä, mutta toisenlaisia tehtäviä. Millaisia?
- Ei
- En osaa sanoa

10. Anna vapaasti palautetta ja toiveita.